

Klar! Parat! Arbejdsløs...

En antropologisk undersøgelse af dansk arbejdsløshedspolicy og unge, arbejdsløse danskere uden uddannelse

Simon Holmquist Agerskov

SANM03 – VT2015

Vejleder: Tova Höjdestrand

Afdelingen for socialantropologi

Sociologisk institution

Lunds Universitet

Abstract

This present study is a qualitative examination of government policy regarding Danish, unemployed and uneducated youths. The empirical basis for the study consists of fieldwork, in the form of participant observation and qualitative interviews. The physical field of study consisted of the municipality of Uddannelsesby. Within the study informants, such as the aforementioned youths, but also municipally hired people, whose jobs consist of actually managing these youths in compliance with government policy, are observed and interviewed. Actual policy demands that people under the age of 30 have to make efforts, in a direction of education, if they want to be eligible for financial support from the state in case of unemployment. Policy in this regard takes the appearance of care and worry, and claims to be developed in the best interest of the youths, which is why one could be puzzled by the occasional objection to this policy. This puzzle is also what inspired this study to delve further into the structures of policy, and investigate its relationship to and effects on the people it governs. The study shows, that neoliberal presentation of social norms, such as the expectancy of obtaining an education as a youth, creates a series of social events, both structurally and individually. Through certain forms of government, such as “friendly power application” and not only sheer force, it is possible to generate circumstances, which make the youths act in accordance to actual policy. Not only do they act in accordance, though. The actual understanding of right and wrong, inherent in individuals, is altered through what Foucault notes as “technologies of the self”. These are in part triggered by the presentation of social norms in government policy. The study also shows that such normalizing methods of government, is not without consequences. Youths do not just assimilate, but seem to develop mentally distorted images of themselves, as they are exposed to what others deem appropriate behavior. This happens as the youths try to stay true to themselves regarding other aspects of life, not necessarily associated with education.

Key words: Social anthropology, policy, unemployment, resistance, identity.

Indhold

Introduktion	5
Emnepræsentation	5
Problemformulering	5
Disposition.....	6
Kapitel 1: Teoretiske rammer og tidligere forskning	7
Policyantropologi	7
Governmentality og neoliberalistisk regering	8
Teori om venlig magtudøvelse	9
Modstandsteori	11
Identitet og karakternedsmeltning	12
Selvforståelse igennem livsfaser og rolleteori.....	13
Kapitel 2: Metodologiske refleksioner	15
Empiri.....	15
Valg af emne og feltadgang.....	17
Min position i forhold til mine informanter	19
Interviewmetode.....	21
Interviewguide.....	23
Tilfældige interviewomstændigheder.....	23
Transskribering af interviews	25
Anonyme informanter	25
Kapitel 3: Dansk arbejdsløshedspolitik historie	26
1960-1980: Goddag og farvel til økonomisk støtte og hjælp	26
1980-2000: Neoliberalismens fremvækst og problemgrupper	28
2000-2015: Yderligere kontrol og krav	30
Kapitel 4: Uddannelseshjælp i dag	31
Uddannelsesparathed og kategorisering af mennesker.....	32
Tomme løfter.....	35
Manglende indflydelse og et eksempel fra virkeligheden.....	38
Et drab på uddannelsesparatheden.....	39

Kapitel 5: UngeGuiden	41
UngeGuidens arbejde	41
Mødet med UngeGuiden og bureaukratiske labyrinter	44
Én vej frem	48
Venlig magtudøvelse	49
UngeGuiden løfter pegefingern	51
Kapitel 6: Effekt og respons	53
Modstand	53
Toget til arbejdsløshed	55
Identitet og selvforståelse	56
Karakternedsmeltning	57
Livsfaser og selvopfattelse	58
Kapitel 7: Konkluderende bemærkninger	61
Specialets resultater	61
Perspektivering	62
Forskning	63
I regeringens tjeneste	64
Litteratur	66
Appendiks 1: Begrebsapparat	69
Appendiks 2: Interviewguide anvendt under fokusgruppeinterview	72

Introduktion

Emnepræsentation

Dette speciale handler om dansk arbejdsløshedspolicy og unge, arbejdsløse danskere uden en uddannelse. Disse unge modtager fra den danske stat en specialdesignet form for hjælp, der har som primært mål at få dem i og igennem en uddannelse og dermed, at de kan få et job. I trit med nuværende dansk arbejdsløshedspolicy, så er det kommunen som de unge bor i, der yder denne hjælp. Hjælpen er i øvrigt obligatorisk for de unge, hvis de ønsker at modtage økonomisk bistand fra kommunen, imens de er arbejdsløse.

Problemformulering

Jeg har igennem en periode arbejdet i forskellige afdelinger i en dansk kommune, der har med unge arbejdsløse at gøre. Her har jeg observeret forskellige ting, der har givet grund til spekulation og inspireret dette speciale. Hovedsageligt undrede jeg mig over, hvorfor de unge indimellem udtrykte sig negativt omkring aktuel policy og støtteinitiativer på området. Disse initiativer har jo tilsyneladende til formål at hjælpe og støtte de unge. Derudover undrede jeg mig over hvordan, de kommunalt ansatte havde opnået en forståelse af uddannelse som den endegyldige løsning på arbejdsløshed.

I dette speciale vil jeg undersøge, hvordan dansk policy angående arbejdsløse unge uden en uddannelse er konstrueret, er blevet til og hvordan den i dag påvirker de mennesker, den omhandler. Jeg er interesseret i at forstå forholdet imellem de unge, dansk policy på området og de dele af kommunen som de unge konkret er i kontakt med.

Nogle af de spørgsmål jeg har stillet mig selv i håbet om at kunne undersøge ovenstående er:

- Hvordan har dansk politik og policy på området udviklet sig igennem tiden?
- Hvordan ser dansk policy på området ud i dag, og hvordan anses den af de unge?
- Hvilke former for magt og kontrol anvendes for at håndhæve kravet om uddannelse, og hvordan påvirker disse de unge?
- Yder de unge modstand, og hvordan kommer denne til udtryk?

- Hvordan påvirker policy på området generelt de unge, der er tale om?

Disposition

Strukturen i specialet er bygget op således, at det starter med et teorikapitel, kapitel et. I dette gør jeg det klart hvilket teoretisk afsæt, jeg tager i min empirianalyse og præsenterer teorier som dette speciale læner sig op ad. Derefter følger et metodekapitel, kapitel to, hvilket indeholder de metodologiske overvejelser, jeg har haft under hele processen. Efter metodekapitlet følger to kapitler vedrørende dansk policy angående arbejdsløshed. Kapitel tre tager et historisk perspektiv, og kapitel fire behandler hvordan policy angående unge arbejdsløse konkret ser ud i dag. Herefter følger en analyse af UngeGuiden, et af de føromtalte støtteinitiativer for unge arbejdsløse, i kapitel fem. Her går jeg fra det makroperspektiv, specialet starter med at tage og zoomer ind på de informanter, der har suppleret mig med min data. Under samme principper analyserer jeg i kapitel seks, den modstand de unge udøver, og motivationen bag denne. Svaret på min problemformulering fremgår i min empirianalyse, men vil blive opsummeret i specialets sidste kapitel, kapitel syv, bestående af konkluderende bemærkninger. Dette kapitel indeholder tilmed en perspektivering af den viden, der fremstilles i dette speciale, og hvordan yderligere forskning skulle kunne bidrage. Afslutningsvis følger en litteraturliste og to appendikser. Appendiks 1 består af et begrebsapparat som man med gavn kan anvende løbende igennem læsningen af specialet. Jeg forsøger så vidt muligt at forklare alle relevante begreber i løbet af specialet, men hvis man glemmer en forklaring og ikke kan finde tilbage, kan begrebsapparatet være til gavn. Appendiks 2 består af et eksempel på en interviewguide, jeg har anvendt under dataindsamling.

Kapitel 1: Teoretiske rammer og tidligere forskning

Dette kapitel behandler det teoretiske afsæt som jeg tager i dette speciale. Det starter med at omhandle generelle perspektiver på policyantropologis muligheder, og hvordan man kan analysere et neoliberalistisk samfund som det danske ud fra et policyantropologisk perspektiv. Derefter præsenterer jeg de teoretiske forståelser som jeg benytter mig af angående regering og magt. Efterfølgende præsenterer jeg en mængde teori angående modstand, og til sidst omhandler dette kapitel teorier angående identitetsskabelse og nedbrydning. Dette inkluderer modstandsårsager i form af såkaldt "karakternedsmeltning" og livsfaseforvirring. Eksempelvis kan udefrakommende faktorer som policy og normative forestillinger være katalysatorer for sådanne fænomener. Ud over specialets egentlige teoretiske perspektiv, så indeholder dette kapitel også et overblik over tidligere forskning. Dette præsenteres her for at sætte specialets teoretiske afsæt i kontekst. Igennem præsentationen vil jeg klargøre, hvilken teoretisk orientering jeg tager i empirianalysen, men ikke begynde dybdegående diskussioner. Disse er flettet sammen med min empiri i senere kapitler.

Policyantropologi

Antropologerne Shore og Wright mener, at policy er en nøgleinstitution i såkaldt nutidige samfunds sociale opbygning. Policy er stærkt underteoretiseret og mangler kritisk analyse, hvilket Shore og Wright forsøger at gøre op med i *The Anthropology of Policy* (2005). Hvis man griber policy antropologisk an, kan man ifølge Shore og Wright i højere grad opnå indsigter i problematikker i den "moderne verden". Blandt disse problematikker finder vi blandt andet arbejdsløshed blandt unge, hvis strukturelle rammer, eksempelvis policy på området, bør studeres antropologisk.

Shore og Wright mener, at policy er blevet et meget centralt koncept og instrument i hverdagen. Policy er i højere og højere grad med til at forme menneskers forståelse af dem selv som individer i subjektive termer. Fra mennesket bliver født til det dør bliver det, i det policyudviklende neoliberalistiske samfund, konstant kategoriseret som "subjekt", "borger", "professionel", "dansker", "kriminelt" og "afviger" etc. Samtidig har det ikke meget bevidsthed om eller indflydelse på måden hvorpå det bliver klassificeret igennem policyudvikling. Policyudviklingen bliver mere fjern og kommerciel i dens funktion. Dette er på trods af, at policyudviklingen udvider sig og, at det efterhånden er umuligt at leve et liv under en policyudviklende regering og ikke blive direkte påvirket af policy. Policy er med til at forme måden, hvorpå vi lever, opfører os og tænker (Shore & Wright, 2005: i + 3).

Inden jeg kommer nærmere ind på, hvordan man igennem governmentality-perspektivet kan analysere regering i et neoliberalistisk samfund, så er det vigtigt at gøre klart, at *neoliberalisme* i dette speciale skal forstås som tendensen til at overføre ansvaret for individets økonomiske omstændigheder fra den offentlige til den private sektor (Shore & Wright, 2005: 21).

Governmentality og neoliberalistisk regering

Governmentality er et begreb og koncept, der ofte anvendes i analyser af forholdet imellem policyudviklende, neoliberalistiske samfundsstrukturer og individer i antropologi. Michel Foucaults idé om konceptet kan forstås som måden, hvorpå regeringer prøver at forme medborgere til at passe bedst muligt ind i disse regeringers policy. Dette forekommer ikke bare i form af dominerende tvang, men også igennem teknikker, der former borgerens moral til at være kompatibel med den pågældende policy. Konceptet dækker også over de organiserede praksisser, der anvendes i regeringen af subjekter. Dette gælder blandt andet hvilken rationalitet, der ligger bag og hvilke teknikker, der anvendes. Governmentality er med andre ord måden, hvorpå regeringer dirigerer deres medborgere til at opføre sig på en bestemt måde (Foucault, 1991: 87 ff.).

Regeringsteknikkerne, der anvendes for at opnå dette, udgør, hvad Foucault kalder pastoralmagt og styrer måden, hvorpå individer opfører sig. De skal helst opføre sig ens, som en flok. På denne måde er de lettere at regere. Dette kan lade sig gøre på grund af menneskets ”teknologi af selvet”, som handler om, at mennesket ændrer sit selv på baggrund af dets forståelse for, hvad der er rigtigt og forkert. Denne forståelse er blandt andet afhængig af regering og de normative forestillinger, der præsenteres i policy. Regering er altså, ifølge Foucault, mødet imellem forskellige teknikker, der skaber udvikling og sammenhørighed imellem regeringsmagtens ønsker, og hvordan selvet konstrueres eller modificeres af individet selv (Foucault, 1993: 203-204 + 1991: 88 + 1982: 782-783).

Det er også igennem normative forestillinger, at regeringer præsenterer en bestemt måde at definere et problem og dets løsning på. Løsningen præsenteres som om det var den eneste mulighed med udelukkelse af andre måder at tænke eller tale på (Shore & Wright: 3).

Foucaults teoretiske standpunkt forsøger at gøre op med det dualistiske syn på frihed og begrænsning, medvillighed og vold. Med dette perspektiv bliver det muligt at analysere den neoliberale form for regering som en mere detaljeret virkelighed. Dette forsøger teoretikere som Nikolas Rose og Peter Miller at gøre. De mener, at indirekte teknikker der guider og kontrollerer

individer gør det på en måde hvor individet ikke mærker dette, men tværtimod føler, at det selv tager kontrol over sit liv igennem ansvarlige handlinger. Netop denne strategi, der skal få individet til at føle ansvar, er et produkt af den neoliberale form for regering, hvor ansvaret for at klare sig under sociale komplikationer som sygdom, arbejdsløshed og fattigdom etc. i højere grad er overført fra et statsligt til et individuelt anliggende. Den neoliberalistiske rationalitet forsøger at konstruere ansvarlige subjekter, der baserer deres moral og forståelse af hvad der er rigtigt og forkert på baggrund af en vurdering af fordele og ulemper ved en bestemt handling, fremfor en anden (Rose & Miller, 1992; Garland, 1996: 452-5; Rose, 1996: 50-62; O'Malley, 1996: 199-204 i Lemke, 2002: 12).

Denne neoliberalistiske tilgang skriver sociolog Ofer Sharone om. Sharone observerer, at *ingen* i den såkaldt moderne verden, som han blandt andet eksemplificerer med USA, er immune over for arbejdsløshed, men at det stadig bliver mere almindeligt, at byrden der udgør arbejdsløshed pålægges individer. Dette sker på trods af, som Sharone forklarer, at flere og flere mennesker med lange uddannelser og høje stillinger bliver arbejdsløse. Dette har ifølge Sharone været en tydelig tendens siden 1970'erne, hvor neoliberalismen så småt fandt grund i verden, men har været en enorm faktor for forståelsen af jobsikkerhed i neoliberalistiske samfund siden den økonomiske krise, der startede i 2008 (Sharone, 2014: 1).

Igennem den neoliberalistiske diskurs, som siger, at man selv er ansvarlig for at blive ansat, så starter jobsøgning ofte positivt, og jobansøgeren føler sig i kontrol. Selvhjælpskultur og neoliberal policy er ifølge Sharone med til at forstærke denne diskurs. På grund af de manglende jobs, er det dog få, der rent faktisk får et job inden for overskuelig tid, hvilket leder til, at de jobsøgende begynder at skyde skylden på sig selv. Der er simpelthen så mange kvalificerede i konkurrence om jobbene, at de jobsøgende ikke er sikret et job alene på baggrund af deres erhvervskompetencer og uddannelse. Og dog forsøger man at løse arbejdsløshedsproblemet med kompetenceudvikling og uddannelse (Sharone, 2014: 52). Dette viser, at der i neoliberalistiske samfund er en tendens til ikke at ville erkende, at problemet med arbejdsløshed er, at der ikke findes nogen jobs, men at man i stedet forsøger at løse problemet ved at uddanne individer.

Teori om venlig magtudøvelse

Sociologen Annelies Kamp tilslutter sig denne forståelse og eksemplificerer den i hendes analyse af On Track, hvilket er et australsk policyinitiativ, der fokuserer på risici ved ungdomsovergangen fra

uddannelse til arbejde. On Track har til formål at sørge for, at folkeskoleelever er på vej i retning af yderligere uddannelse eller arbejde efter de forlader skolen. Dette gøres simpelthen ved at overvåge og tage kontakt til de studerende året efter deres dimission. Igennem denne kontakt identificerer man de unge, der ikke er på vej i videre uddannelse eller i arbejde, så man kan rådgive dem om muligheder for at ”komme i gang igen”. Derigennem forbinder man dem med en ”passende retning” i livet (Kamp, 2005: 5-6). Kamp citerer Peter Kelly i hendes Foucauldianske forklaring af, hvad regering er:

”Government is intrinsically linked to the activities of expertise, whose role is not one of weaving an all-pervasive web of ‘social control’, but of enacting assorted attempts at the calculated administration of diverse aspects of conduct through countless, often competing, local tactics of education, persuasion, inducement, management, incitement, motivation and encouragement” (Kelly, 2000: 466 i Kamp, 2005: 10).

Den svenske socialantropolog Åsa Bartholdsson, der forsker i normaliserende kontrol og lærerstyring af elever i skolen benytter sig af begrebet ”venlig magtudøvelse”, der også tager afsæt i Foucaults teorier angående magt og governmentality. Venlig magtudøvelse er, ifølge Bartholdsson, kendetegnet ved at fremstå som en intervention, der udøves for subjektets eget bedste og er en form for magt, der umiddelbart ikke møder modstand. Dette opnås ved at fremstille den som eksempelvis omsorg. Hvad der vurderes som det bedste for subjektet i Bartholdssons felt er ifølge hendes forskning normalitet. Derfor forsøger lærerne konstant at normalisere eleverne. Dette kan lade sig gøre på baggrund af en konsensus omkring, hvem der besidder sandhed og legitimitet, hvilket afgøres hierarkisk ud fra alder (Bartholdsson, 2009: 29 ff.).

Alle ovenstående Foucaultinspirerede teorier og idéer om magt, regeringsteknikker og policyeffekt kan jeg, på baggrund af min egen empiri, tilslutte mig. Disse forståelser er et gennemgående rammeværk for dette speciale, der indeholder adskillige eksempler på magt i form af indirekte teknikker. Når det er sagt, så mener jeg dog, at der findes nogle mangler ved det Foucauldianske perspektiv som de ovenstående teoretikere tager. Egentlig er der mest tale om et ubalanceret fokus i perspektivet. Hvad jeg mener med dette, og hvordan ovenstående teorier efter min mening skulle kunne forstærkes, vil blandt andet blive præsenteret i følgende afsnit om modstand. En mere dybdegående diskussion skal dog ses i lyset af min analyse.

Modstandsteori

Antropologen Sherry Ortner forklarer i hendes artikel *Resistance and the problem of ethnographic refusal*, at modstand som et begreb førhen var meget utvetydigt i social videnskab. Når man talte om modstand, så talte man altid om en organiseret form for oprør imod institutionaliseret magt (Ortner, 1995: 175). Dette dualistiske syn på modstand er dog senere, om end ikke blevet forladt, så blevet raffineret til i højere grad at kunne forstå modstand. Ortner uddyber, at det blandt andet var siden Foucault i 1978 gjorde opmærksom på mindre institutionaliserede, mere hverdagsmæssige former for magt, som beskrevet i afsnittet om governmentality ovenfor, at man begyndte at forstå modstand mere detaljeret. James Scott tog tendensen til sig og begyndte at analysere modstand ud fra hverdagsperspektivet i hans bog *Weapons of the Weak* (Ortner, 1995: 174-175).

Her fremlægger Scott sin teori om, at modstand ikke blot består af organiserede oprør imod institutionaliseret magt, men at der findes en form for hverdagsmodstand, der i Scotts empiriske felt rent faktisk er langt hyppigere end modstand i den traditionelle forstand. Eksempler på hverdagsmodstand fra fattige bønder i Scotts analyse af bondesamfund i Sedaka inkluderer: ugidelighed, undvigelse, falsk indvilligelse og falsk ignorance etc. Scott anser hverdagsmodstanden som bevidste handlinger baseret på en utilfredshed med de strukturelle omstændigheder angående skatter, udviklingspolicy og besværlige regler etc. Modstanden forekommer som individuelle handlinger uden organisation, men er baseret på en fælles forståelse af uretfærdighed blandt de fattige bønder (Scott, 1985: xvi-xvii).

Ifølge Ortner var Scotts teori med til at fremme en diskussion om, hvad modstand overhovedet er. Kunne denne form for modstand overhovedet kategoriseres som modstand? Brian Fegan (1986) mener, at det er tilfældet, men at der ikke kan tales om modstand, hvis ikke der findes en relativt bevidst motivation, i form af at ville yde modstand, bag handlingen. Andre mener, at modstand som en kategori i sig selv er ligegyldig, og at det interessante i diskussionen er de transformerende processer der gør, at ting ændrer sig. Ifølge sådan et perspektiv er det irrelevant, hvorvidt aktører forsøger at yde modstand, om de gør det underbevidst, eller om der er tale om blandede intentioner, hvilket Stoler (1986) argumenterer for (Ortner, 1995: 175).

Ortner mener ikke, at modstand som kategori er totalt ligegyldig. For det første er modstand som en kategori brugbar i og med, at den understreger tilstedeværelsen og funktionen af magt i de fleste former for forhold og aktiviteter. Dette er jeg enig i. Desuden behøver den sociale videnskab ikke at

være enig i præcist hvad modstand indebærer for at kunne tale om det. Aktørers intentioner udvikler sig igennem praksis og handlingernes betydning kan ændre sig, både for aktøren og analytikeren (Ortner, 1995: 175). Rent faktisk er denne tvetydighed basen for Ortners eget teoretiske standpunkt vedrørende modstand.

Ortner mener, at der i modstand til magt altid findes en form for subjektiv ambivalens. Hun forklarer, hvordan ambivalensen opstår når dem med magt stiller krav, men samtidig har noget at tilbyde deres subjekter. Tilbud kommer dog aldrig på bekostning af magt (Ortner, 1995: 174 ff.). Denne teori vil jeg bygge videre på i analysen af min egen empiri. Jeg mener desuden, at Ortners teori vedrørende modstand kan udvides til at kunne forklare forholdet imellem regering, policy og individer endnu mere klart. Jeg mener ikke, at subjektiv ambivalens blot kan forstås i lyset af konkret modstand, men også i formningen af individet generelt. Det er dette aspekt, jeg savner ved governmentality-perspektivet.

Inden jeg forlader min præsentation af modstandsteori, så vil jeg først nævne sociologen Paul Willis' idéer, der også er relevante i denne forbindelse. Willis observerede og interviewede drenge fra arbejderklassen i 1970'ernes England. Dette gjorde han for at forstå, hvordan og hvorfor drengene oftest styrede imod arbejdsklassejobs og udviste modstand overfor idéen om at tage en uddannelse. Willis mener, at strukturelle omstændigheder, som eventuelt kan indeholde offentlig policy, kan være med til enten at forstærke eller underminere modstand (Willis, 1977: 151-152). I dette speciale tilslutter jeg mig teorien om, at strukturelle omstændigheder kan være med til at underminere konkret modstand.

Identitet og karakternedsmeltning

Sociologen Richard Sennett forklarer, hvordan mennesker i den fleksible kapitalisme eller nærmere mennesker, der ikke har et tilhørsforhold til en bestemt arbejdsplads med faste arbejdsopgaver, bliver ramt af identitetskriser og forvirring i form af "karakternedsmeltninger". Konkret taler Sennett om tendensen til, at mennesker ansættes på konsulentbasis for at løse problemer under diverse udviklingsprojekter etc. Dette mener han skaber rodløshed, angst og karakterbrist hos de ansatte. Ifølge Sennett "... vedrører karakteren især de langsigtede aspekter af vores følelsesliv. Karakteren udtrykkes ved loyalitet og gensidig forpligtelse, eller gennem forfølgelse af langsigtede mål, eller ved behovsudskydelse med henblik på opfyldelse af fremtidige mål" (Sennett, 1999: 8).

Han forklarer i øvrigt karakter som de personlighedstræk, vi værdsætter hos os selv, og som vi ønsker anerkendelse for fra andre (ibid.).

Sennett spørger hypotetisk, hvordan det skulle være muligt at beslutte hvilke af vores indre værdier, der har varig værdi, når vi befinder os i den fleksible kapitalisme, eller et utålmodigt samfund, der kun fokuserer på det umiddelbare nu. Han spørger, hvordan man kan forfølge langsigtede mål i en økonomi, der kun interesserer sig for det korte sigt, og hvordan det skal være muligt at opretholde gensidige forpligtelser og loyalitet, når rammerne konstant nedbrydes eller ændres (Sennett, 1999: 8-9). I min empirianalyse spørger jeg, også hypotetisk, hvordan dette skal være muligt for unge arbejdsløse uden en uddannelse, der lever i en verden med lignende omstændigheder.

Selvforståelse igennem livsfaser og rolleteori

Et andet af specialets teoretiske afsæt, i den del af specialet, der omhandler policys generelle effekt på individet og årsager til modstand, er baseret på forståelsen af menneskets liv som delt op i faser. I socialvidenskab og antropologi teoretiseres der ofte om vigtigheden af overgange imellem disse livsfaser, som har afgørende effekt på både hvordan individet anskuer sig selv, men også hvordan det anskues af samfundet. Flere teoretikere, blandt andre sociologen Erik Erikson (1959) og psykologen Thomas Armstrong (2008), har lavet aldersbaserede skemaer over, hvornår man befinder sig, eller anses for at befinde sig, i forskellige livsfaser i forskellige kulturer. Teorier baseret på aldersbaserede skemaer er dette speciale dog ikke særligt interesseret i, men nævnes for at klargøre enigheden blandt teoretikere i hvor stor en del af menneskets identitet, der hænger sammen med dets pågældende livsfase.

Angående livsfaser kan man ikke komme uden om rolleteori. Linda George (1993) redegør for udviklingen i denne disciplin. Allerede i 1936 definerede Ralph Linton *status* som en position i en social struktur og *rolle* som den adfærd, der forventedes af en given statusholder (baseret på denne status). Senere har *rolle* udviklet sig til at kunne beskrive både status og rolle, men også en statusholders egentlige adfærd, der ikke nødvendigvis stemmer overens med, hvad der forventes (George, 1993: 354). Den del af rolleteori som jeg kommer til at beskæftige mig mest med i dette speciale, er dog den der omhandler overgange imellem livsfaser. Teoretikere der beskæftiger sig med disse overgange mener, at sociale normer inden for en bestemt livsfase har en betydelig effekt på menneskets identitet, måde at opføre sig på, og de valg det tager (ibid.).

I den forbindelse mener jeg, at det er vigtigt at understrege, at bestemmelser for hvornår man er i hvilke livsfaser i et neoliberalistisk samfund er umulige at generere, hvorfor jeg finder det problematisk og kritisabelt at basere policy på eksempelvis alder. Jeffrey Arnett udførte i 2001 et studie af unge menneskers idé om, hvad det vil sige at blive voksen i det ”moderne” samfund. Studiet viser, at kriterierne er meget individuelt betingede. Nogle mener, at man er voksen, når man får sit første barn, andre mener, at man er voksen, når man er gift, og andre igen mener, at man er voksen, når man starter sit arbejdsliv etc. (Arnett, 2001). Flere teoretiske perspektiver på overgangen fra ung til voksen viser i trit med ovenstående, at overgangen er stærkt subjektiv og nødvendigvis hverken bør knyttes til alder, forældrestatus, jobsituation eller uddannelse etc., hvis den samtidig skal repræsentere individets egen forståelse af sig selv. Hvis dette ikke er tilfældet, kan der opstå identitetskriser, når man tager tidligere beskrevne teorier i betragtning.

Sociologen Karin Wall definerer ungdom som en livsfase imellem barndom og voksenhed. Hun mener, at overgangen til voksen er stærkt influeret af social og historisk tid og, at voksenovergangen i eksempelvis Europa har ændret sig betydeligt over de sidste årtier. For 40-50 år siden var barndommen ofte efterfulgt af en periode, hvor man boede hos sine forældre og fandt arbejde. Overgangen til voksen, hvilket ofte indebar at flytte hjemmefra, at blive gift og at få børn etc. var hurtigt overstået herfra. Wall mener ikke, at det er sådan længere, men at overgangen er stærkt individualiseret og umulig at forudsige (Wall, 2001: 7).

Kapitel 2: Metodologiske refleksioner

I dette kapitel starter jeg med at give en kort redegørelse for mit felt og hvilke metoder, jeg har anvendt for at samle data til specialet. Derefter går jeg mere i dybden med, hvordan jeg udvalgte mit emne, fik adgang til mit felt, og hvilken position jeg har haft over for mine informanter.

Efterfølgende redegør jeg for hvilke overvejelser, jeg har gjort mig ved anvendelsen af de forskellige metoder. En stor del af min dataindsamling er foregået spontant, igennem samtaler og indimellem blot fysisk tilstedeværelse iblandt mine informanter. Der hvor jeg hovedsageligt har gjort mig tanker om min metode har dog været under mine semistrukturerede interviews, hvilket en stor del af dette kapitel omhandler. Her kommer jeg også specifikt ind på hvilke omstændigheder, der har gjort sig gældende for min dataindsamling, og hvilke etiske spørgsmål jeg har stillet mig selv.

Empiri

Empirien som dette speciale er baseret på består af min egen dataindsamling. Denne er blandt andet foregået igennem feltarbejde, imens jeg har udført forskellige arbejdsopgaver for Uddannelsesby kommune, samt igennem diverse interviews og samtaler. Uddannelsesby kommune har en afdeling, der hedder Uddannelse til alle Unge, hvilket er en sammensmeltning af alle de forskellige dele af kommunen, der tidligere har haft arbejdsopgaver angående unge, uddannelse og arbejdsløshed. Igennem mine arbejdsopgaver som studiemedhjælper hos Uddannelse til alle Unge, har jeg været i kontakt med unge arbejdsløse uden en uddannelse, afdelingsledere, ungevejledere, sagsbehandlere osv., hvor jeg har gjort mig observationer omkring, hvordan de forskellige aktører forstår problematikken omkring arbejdsløshed blandt unge. Mine arbejdsopgaver bestod blandt andet af at medvirke i udviklingen af forskellige projekter, der skal sørge for at få unge i uddannelse.

En af mine konkrete arbejdsopgaver for Uddannelsesby kommune har bestået i at foretage et fokusgruppeinterview for UngeGuiden. Jeg interviewede unge arbejdsløse uden en uddannelse omkring, hvordan kontakten med UngeGuiden og regeringens krav for, at man kan modtage økonomisk støtte, opleves fra de unges perspektiv. I forbindelse med dette fik jeg lov til at inkludere diskussionsemner, som kunne hjælpe mig i dette speciale.

Et andet af de projekter, jeg indgik i under min tid som studiemedhjælper i Uddannelse til alle Unge hedder Jagten. Projektet går ud på at samle omkring 600 8-klasses elever fra området, hvor de skal

gå imellem en række poster og diskutere uddannelse med repræsentanter fra forskellige instanser, der arbejder med uddannelse og unge i kommunen. Meningen er at danne en forståelse for, hvad der kan findes af udfordringer og tilbageholdende faktorer for de unge, når de skal til at vælge en uddannelsesretning efter folkeskolen. Projektet hedder Jagten efter dets tidligere navn Jagten på den Gode Idé, hvilket hentyder til, at de unge selv har nøglen til, hvordan man får alle unge i uddannelse. Dagen for Jagten 2015 er desværre den 2. september (efter jeg har afleveret dette speciale), hvorfor jeg ikke kan inkludere empirisk materiale fra denne dag. Dog har Jagten, og den empiri jeg har samlet under arbejdet på dette projekt, lært mig en del om den policy, medarbejderne i kommunen arbejder under.

Systemet der har med unge arbejdsløse at gøre i kommunen kan virke overvældende. De mange forskellige instanser, der alle har forskellige, men overlappende opgaver, kan være svære at holde styr på. Dette synes jeg selv, såvel som alle de unge jeg har talt med. De ansatte i kommunen er enige, hvorfor man for nyligt har oprettet Uddannelse til alle Unge.

Ud over det feltarbejde jeg har udført, imens jeg arbejdede for Uddannelsesby kommune, så har jeg i andre tilfælde mødt mennesker med erfaringer inden for området, enten som kommunalt ansatte eller som ydelsesmodtagere. Disse mennesker har igennem ustrukturerede samtaler, men også mere formelle interviews, lært mig meget om sammenhængen imellem policy og mennesker. Desuden har jeg samlet data fra offentlig tilgængelig information vedrørende regler for økonomisk bistand etc. Sådant information findes blandt andet på Borger.dk, som er danskernes officielle online indgang til de danske myndigheder. Eftersom arbejdsløshed er et ofte diskuteret emne i den offentlige debat, så har også TV-programmer, radioudsendelser og websider med brugerinteraktion dannet baggrund for, hvordan jeg forstår forholdet imellem policy og mennesker.

Angående min empiriindsamling, så har jeg dog også været begrænset i mit felt. Disse begrænsninger har både eksisteret i mit felts personfølsomme natur, men også igennem uheldig timing. For at forstå forholdet imellem de unge og de policyudøvende instanser så detaljeret som muligt, så har det været interessant for mig at opleve de to aktører i direkte relation til hinanden, simpelthen ved at overvære deres interaktion, når de har mødtes. Dette har selvfølgelig været muligt, når jeg har observeret interaktion ude på mine forskellige arbejdspladser, men jeg har ikke haft adgang til private møder bag lukkede døre, hvor konkrete sager er blevet vurderet og diskuteret. Til gengæld fik jeg i starten af mit feltarbejde lov til at deltage i et såkaldt tre-ugers forløb, hvor 10-12 unge ad gangen mødes for at modtage rådgivning ved UngeGuiden over en

periode på tre uger. Der var på det givne tidspunkt ikke noget hold i gang, men jeg skulle være velkommen til at hægte mig på næste gang et hold startede op. Denne næste gang kom desværre aldrig, da UngeGuiden i mellemtiden valgte at nedlægge tre-ugersforløbet og fokusere på at rådgive de unge igennem private samtaler.

Den indsamlede data vil komme til udtryk under forskellige omstændigheder i dette speciale. Som man kan forestille sig, så er dataens karakter vidt forskellig ud fra, om jeg har surfet efter officielle dokumenter på internettet, eller om jeg har drukket kaffe med en af mine informanter etc.

Vedrørende officielle dokumenter og faktuelle oplysninger, så kommer denne data til udtryk i en meget redegørende form. Sådant empiri bliver dog også diskuteret og analyseret, men hovedsageligt, når den kan ses i lyset af, hvordan den påvirker mine informanter. Den data jeg har samlet blandt mine informanter kommer hovedsageligt til udtryk igennem mine genfortællinger af deres historier. Disse historier er både baseret på, hvad jeg er blevet fortalt, men også hvad jeg generelt har observeret. Jeg fortæller hovedsageligt historierne med mine egne ord, der repræsenterer en subjektiv forståelse af mine informanters virkelighed, men anvender også direkte citater, når jeg har fundet disse relevante eller understregende for en pointe.

Valg af emne og feltadgang

I det sene efterår 2014 var jeg langt fra sikker på, hvad jeg ville beskæftige mig med i dette speciale. Jeg vidste dog, at jeg ikke var interesseret i at rejse til fjerne lande og gennemleve Malinowskis mentalt krævende feltarbejde fyldt med ensomhed og dårlige myggenet. Jeg ønskede mig at arbejde hjemmefra med ubesværet adgang til mit felt og med mulighed for at bidrage til viden angående mit eget samfund. I antropologi var det engang et ofte debatteret dilemma at studere ens eget samfund eftersom det angiveligt skulle være svært at være objektiv. Denne bekymring er dog ikke så relevant i moderne antropologi, hvor mange flere antropologer udfører feltarbejde i deres eget samfund. Som Deborah Amory observerer, så er et kritisk perspektiv på ”objektivitet” som værende en falsk konstruktion, der forvrænger den såkaldt objektive observatørs position et generelt, anerkendt perspektiv på at studere ens eget samfund i dag. Så længe man tager sin egen rolle i betragtning, hvilket jeg både gør i dette og i det følgende afsnit, så kan man stadig samle troværdig data ind i sit eget samfund (Amory, 1997: 109). Jeg ville dog stadig arbejde med noget jeg så vidt muligt intet vidste om i forvejen, gerne med en befolkningsgruppe jeg i den forstand aldrig havde beskæftiget mig med før.

En dag imens jeg sad og overvejede de her ting på vej hjem i toget, ringede min mobiltelefon. I den anden ende af linjen hørte jeg Ulla, afdelingsleder af Uddannelse til alle Unge, som jeg tidligere på året havde mødt til et socialt arrangement og fortalt om mit studie i antropologi. Selvom jeg ikke vidste det, så startede mit feltarbejde faktisk allerede her. Ulla ringede til mig, fordi hun skulle bruge en studerende til at foretage et fokusgruppeinterview for UngeGuiden, det kommunale støtteinitiativ nævnt tidligere, og inviterede mig derfor til en jobsamtale. Interviewet skulle omhandle kontakten imellem unge arbejdsløse og UngeGuiden. Derudover var kommunen interesseret i de unges perspektiv på de krav som aktuel policy stiller, hvis man som ung søger økonomisk støtte. Jeg takkede ja til jobsamtalen og lagde på.

Fem minutter efter gik det op for mig, at dette emne var lige hvad jeg ledte efter. Problemstillingen bundede i aktuelle problemer i det moderne danske samfund, og jeg havde aldrig haft erfaring med sagsbehandlere, vejledere eller andre policyudøvende medarbejdere fra kommunen før. Desuden var mit felt nu potentielt allerede blevet foræret til mig, såfremt jeg fik jobbet. I øvrigt havde jeg aldrig haft arbejdsløshed og mangel på uddannelse inde på livet. Mine forældre og min søster er alle uddannede og har haft jobs siden deres henholdsvis uddannelser er blevet afsluttet. Mine venner er alle i arbejde eller under uddannelse som jeg selv, så det gik hurtigt op for mig, at jeg ikke havde nogen idé om, hvordan det er at være arbejdsløs, ung og uden en uddannelse i Danmark. Politisk var jeg fra start af også neutral. Debatten angående arbejdsløshed i Danmark går ofte på hvis skyld det er, at nogen mangler et arbejde. Igennem min uddannelse i socialantropologi, hvor relativisme er Gud, så havde jeg en tilgang til arbejdsløshed, der egentlig var præget mest af nysgerrighed.

Jeg var ikke nysgerrig omkring, hvis skyld det er, eller hvordan arbejdsløshed skulle kunne løses. Det der interesserede mig var, hvordan det er at være arbejdsløs, hvilket jeg ønskede at belyse igennem forståelse af individer. ”Hvordan er det at være arbejdsløs?” lød i mine ører dog som en meget ambitiøs problemstilling at løse i et enkelt speciale. Derfor valgte jeg igen at lade mig begrænse af de omstændigheder skæbnen tildelte mig og lagde mit fokus på unge arbejdsløse uden en uddannelse, og hvordan dansk arbejdsløshedspolicy påvirker disse mennesker.

Jeg fik som bekendt jobbet som fokusgruppeinterviewer og mødte fra start Ulla og Anna fra Uddannelse til alle Unge, der blev mine første informanter, da de ansatte mig. Jeg har ikke decideret interviewet de to, men er blevet præsenteret for store mængder information vedrørende det danske støttesystem fra deres side. Jeg har fra start fået lov af Ulla til at anvende alle mine observationer i forbindelse med fokusgruppeinterviewet i mit speciale, hvilket er vigtigt at sikre sig fra et etisk

perspektiv. Som Charlotte Aull Davies forklarer i *Reflexive Ethnography*, så bør der være en form for informeret medvillighed fra eksempelvis en gatekeeper som Ulla til antropologens studie (Davies, 2002: 46). På dette tidspunkt vidste jeg ikke præcist, hvad mit speciale ville fokusere på, men jeg kunne anvende dataen som det passede mig ifølge Ulla som jeg siden har talt med vedrørende hvad mit speciale omhandler.

14 dage efter jobsamtalen og min adgang til felten, deltog jeg i et møde på UngeGuiden, hvor Ulla, Anna og to ud af tre guider fra UngeGuiden i Uddannelsesby var til stede. Vejlederne ved UngeGuiden kalder sig selv guider, hvilket jeg også gør, eftersom de er meget mere end blot vejledere. Meningen med dette møde var, at jeg skulle fremlægge min interviewguide¹ til det kommende fokusgruppeinterview, hvilken UngeGuiden, Ulla og Anna skulle godkende. Under dette møde og min jobsamtale begyndte jeg allerede at få en forståelse for nuværende dansk arbejdsløshedspolicy, hvad UngeGuiden gik ud på og hvilken filosofi, der lå bag kontakten til de unge.

Efter UngeGuiden og mine nye chefer, Ulla og Anna, havde godkendt min interviewguide, fik jeg udleveret en liste med mulige respondenter. Jeg havde omkring 50 at vælge imellem, som jeg over den næste uges tid ringede op og lavede aftaler vedrørende fokusgruppeinterviewet med. Jeg forklarede de interesserede respondenter, at formålet med undersøgelsen var, at UngeGuiden ville danne sig en bedre forståelse af, hvordan det er at have med UngeGuiden at gøre ud fra de unges perspektiv. Jeg forklarede samtidig, at data og resultater eventuelt også ville blive anvendt i dette speciale, men lovede samtidig fuld anonymitet til alle, der ville deltage.

Min position i forhold til mine informanter

Før jeg fortsætter med diskussionen af mine interviewmetoder, så synes jeg dog, at jeg vil positionere mig selv i forhold til mine informanter. Hvordan mine informanter har anset mig, er selvfølgelig afhængigt af hvilke informanter, der er tale om. Jeg har under mit feltarbejde haft fire typer informanter.

Først og fremmest mødte jeg de unge arbejdsløse uden en uddannelse i forbindelse med fokusgruppeinterviewet for UngeGuiden. Disse mennesker forbandt mig ikke med UngeGuiden. For det første havde jeg gjort det klart for dem alle, både individuelt under telefonsamtaler og inden

¹ Se appendiks 2

fokusgruppeinterviewet, at jeg var ansat af Uddannelse til alle Unge og UngeGuiden til dette projekt, netop fordi jeg ikke var fra UngeGuiden. Man kunne tale frit til mig uden at skulle stå til regnskab senere. Jeg præsenterede mig selv som studerende (altså ikke fra UngeGuiden) over for disse unge, hvilket jeg vurderer, sammen med anonymitetsgarantien, har etableret et forhold med ærlighed.

Jeg har også talt med unge ydelsesmodtagere uden for mit arbejde for kommunen. Disse informanter har jeg mødt mere eller mindre tilfældigt. Eksempelvis har jeg mødt Sarah, der var i aktivering på min tidligere arbejdsplads, i en børnehave. At hun var i aktivering vil sige, at hun arbejdede for hendes økonomiske bistand fra kommunen. På baggrund af de informationer, jeg fik om Sarahs privatliv som mor, så vurderer jeg også, at den data jeg har fået, baseret på hendes ord, har været troværdig. Hun fortalte mig, at hun føler, at hun er en dårlig mor, når hun ikke har en uddannelse. Informanter kan finde på at lyve, eventuelt for at sætte sig selv i et bedre lys. Der er altid en risiko for, at de informationer man får, når man taler med sine informanter ikke er den absolutte sandhed. Derfor er det vigtigt at lave vurderinger som ovenstående, hvor man reflekterer over informantens motivation bag om eventuelle løgne (Davies, 2002: 88). Sådant en vurdering kan også være med til at bekræfte dataens validitet. Hvorfor skulle Sarah risikere at stille sig selv i et dårligt lys over for mig ved at indrømme, at hun føler sig som en dårlig mor?

Dernæst, som den tredje type informant, mødte jeg guiderne fra UngeGuiden. Disse guider har direkte kontakt med de unge arbejdsløse uden en uddannelse. Det er guidernes ord, jeg har sværest ved at forholde mig til troværdigheden af. Guiderne ved, at de vil være anonyme af navn i dette speciale, men internt i kommunen i forhold til deres ledere, ved de også, at der er en chance for, at de kommer til at læse dette. Ud over mine samtaler med guiderne havde jeg også et mere opsat semistruktureret interview med dem. Efter interviewet ville de meget gerne have mig til at sende min lydfil fra min diktafon, så de ”kunne høre om de havde sagt noget klogt”, hvilket fik dem til at lyde som om de havde noget på spil. Hvis deres ledere ender med at læse specialet, er dette sådan set forståeligt nok. I guidernes øjne kan jeg ses som en uafhængig, potentiel videreformidler af, hvordan tingene hænger sammen imellem UngeGuiden og unge arbejdsløse uden en uddannelse. Jeg tror ikke, at guiderne har direkte løjet over for mig, men det var tydeligt at høre, hvad de ønskede at fokusere på under interviewet og diverse samtaler. De var langt mere interesserede i at tale om, hvor nemt det er for de unge at få hjælp igennem UngeGuiden, end de var i at tale om den

negativitet, jeg til tider har bemærket fra de unge angående systemet og UngeGuiden etc. Dette er taget i betragtning i min dataanalyse.

Til sidst på min arbejdsplads som studiemedhjælper hos Uddannelse til alle Unge, har jeg mødt og talt med en række administrative medarbejdere på kommunen. Disse informanter har været ledere som Ulla, afdelingsledere eller medarbejdere med andre organiserende eller administrative arbejdsopgaver. Mange af disse informanter har hovedsageligt været behjælpelige angående at opnå en forståelse for regler og fremgangsmåder eller den daglige arbejdsgang, angående unge arbejdsløse uden en uddannelse. Jeg spurgte min arbejdsgiver Erik, om jeg måtte bruge mine observationer på arbejdspladsen i mit speciale. Uden videre at spørge ind til hvad specialet handlede om, fik jeg et ”ja”, så længe jeg ikke hørte andet. Han skulle først forhøre sig med sin egen chef og ville vende tilbage, hvis det var et problem. Jeg fortalte ham dog alligevel, hvad specialet ville omhandle. Erik ville sende en gruppemail ud til mine nye kollegaer, hvori han præsenterede mig og min rolle hos Uddannelse til alle Unge. I skrivende stund har jeg ikke hørt videre, så jeg har ikke nogen bekymringer ved at anvende denne indsamlede data som jeg personligt heller ikke mener, er af følsom natur i specialet.

Interviewmetode

Jeg har foretaget flere formelt opsatte, semistrukturerede interviews under mit feltarbejde. Nogle interviews bestod af respondenter i grupper, andre var af enkelte personer. Alle interviewene har dog været præget af samme semistrukturerede tilgang som jeg herunder vil eksemplificere med et detaljeret overblik over mine metodologiske overvejelser under det fokusgruppeinterview, jeg foretog for UngeGuiden. Jeg kommer ikke til at gennemgå de konkrete omstændigheder for alle interviews, jeg foretog. Derimod vil jeg selvfølgelig diskutere andre interviews, når de er relevante, men ikke lave en detaljeret gennemgang af hvert enkelt, da det er unødvendigt. Pointen med dette afsnit er at præsentere min generelle tilgang og filosofi angående dataindsamling igennem interviews.

Jeg valgte den semistrukturerede tilgang til alle mine interviews, fordi jeg gerne ville have svar på specifikke ting, men også ønskede at have mulighed for at lade mine informanter tale frit. På den måde kunne jeg få en fornemmelse af hvilke aspekter af et givent emne, de prioriterede deres fokus på. Jeg ønskede muligheden for at tilpasse interviewets spørgsmål og struktur som det behagede mig imens det var igang, hvilket Davies forklarer som en af fordelene ved et semistruktureret

interview (Davies, 2002: 94-95 + 111). I øvrigt er svarmulighederne for respondenterne åbne i et semistruktureret interview, hvor de kan svare med deres egne ord, uafhængigt af etnografens forudfattede forståelser. Jeg sikrede mig at registrere respondenternes svar på diktafon, men også at fokusere på omstændighederne og forholdet imellem mig selv og respondenterne. På grund af disse muligheder kaldes det semistrukturerede interview også for et "etnografisk interview" (ibid.)

Fokusgruppeinterviewet blev gennemført på EUC, hvor UngeGuiden holder til. EUC står for erhvervsuddannelsescenter og er en uddannelsesinstitution, der organiserer og administrerer erhvervsuddannelser som tømrer- og frisøruddannelsen etc. Fokusgruppeinterviewet blev dog afholdt i den modsatte ende af EUC i forhold til UngeGuidens lokaler, således at respondenterne ikke skulle forbinde mig med UngeGuiden. Dette kunne have haft en effekt på troværdigheden af deres respons (Davies, 2002: 109).

Ud fra listen med de ca. 50 unge fra UngeGuiden, udvalgte jeg selv 15 respondenter og på baggrund af de indimellem temmelig negative udtalelser omkring UngeGuiden, vurderer jeg ikke, at UngeGuiden kan have haft effekt på resultatet. Ud af de 15 unge, der sagde "ja" til deltagelse, var der dog kun 7, der dukkede op. UngeGuiden ved ikke hvem.

Interviewet varede 1 time og 15 minutter. Ud over de 7 respondenter og selvfølgelig en interviewer (mig), var en aktivt deltagende observatør fra Uddannelse til alle Unge tilstedeværende under interviewet. Observatøren var eksklusiv for dette interview. Det var Uddannelse til alle Unge, der ønskede denne observatørs tilstedeværelse. Eftersom dette var min første opgave for Uddannelsesby kommune, så tror jeg, at de ønskede at få bekræftet mine observationer fra en insider, de kunne stole på. Denne tilstedeværelse oplevede jeg som en smule akavet, da jeg følte min autoritet som etnografisk interviewer en smule undermineret. Jeg havde planlagt en fluen-på-væggen-rolle til observatøren som jeg senere ville konsultere mine observationer og respondenternes konkrete svar med. Observatøren ville dog blive meget tydelig i den lille gruppe med kun 7 respondenter. Jeg vurderede, at det ville kunne gå ud over den gode stemning og dermed respondenternes engagement og dataens troværdighed, hvis de følte sig overvåget af en formel observatør, der sad og tog noter. Det kan være en fordel i større grupper, hvor observatøren ikke er så iøjefaldende, og hvor intervieweren har svært ved at overskue alles kropssprog og reaktioner, men dette var ikke tilfældet her. Da der ikke dukkede flere op, holdt jeg fast i den nye plan om en mere aktiv observatør. Inden interviewstart blev det, flere gange, gjort klart for respondenterne, at observatøren ikke var en del af UngeGuiden.

Målgruppen for interviewet var bred. Den indsamlede data er ikke nødvendigvis repræsentativ for alle unge, der har haft kontakt med UngeGuiden, men stammer fra så forskellige respondenter som muligt. Respondenterne bestod både af mænd og kvinder, personer under 20 år, personer over 27 år, personer med forskellige etniske baggrunde og personer med forskellige former for kontakt med UngeGuiden. Jeg ønskede mig så forskellige respondenter som muligt, da enighed eller uenighed blandt respondenterne under disse omstændigheder, kan klargøre motivationen bag deres respons. Hvis man interviewer en helt homogen gruppe, er der høj sandsynlighed for utroværdig enighed (Davies, 2002: 106).

Interviewguide

Interviewguiden for fokusgruppeinterviewet er udformet med inputs fra- og godkendt af UngeGuiden. Guiden er udformet i forhold til konkrete spørgsmål som UngeGuiden ønskede svar på, men inkluderer også åbne spørgsmål, hvor respondenterne for lov at udtrykke sig frit på egne præmisser. Ud over at indeholde emner UngeGuiden ønskede svar på, er interviewguiden som sagt også præget af at skulle kunne supplere data til dette speciale. Erfaring siger mig, at engagement blandt respondenterne daler i løbet af interviewet. Derfor stillede jeg de åbne spørgsmål, der kræver høj koncentration først. Senere kom de specifikke, mere håndgribelige spørgsmål som for de fleste også virkede lettere at svare på.

Tilfældige interviewomstændigheder

Som altid, når man har med mennesker at gøre, vil der være nogle omstændigheder for et interview som man ikke kan forudse. Sådanne omstændigheder påvirker hinanden og kan eksempelvis omfatte hvilken stemning, der findes blandt aktørerne i interviewlokalet, hvordan de hidtil ukendte respondenter udtrykker sig, hvilket humør de er i, hvor mange de er, hvornår de kommer, om de kender hinanden, hvordan kemien er imellem dem, hvordan kemien er med interviewer og observatør og så videre. På grund af dette klargør Davies vigtigheden af at reflektere over interviewet i kontekst (Davies, 2002: 95).

Under mine interviews har der generelt været en god, afslappet stemning, hvor respondenterne ikke har virket til at have problemer med at åbne sig. Dette er selvfølgelig en omstændighed man håber på som interviewer, og stemningen kan skyldes flere ting. Under fokusgruppeinterviewet kom flere

respondenter tidligt og faldt i snak med interviewer, observatør og hinanden. Der blev joket, grinet og small-talket inden interviewets officielle start.

Endnu en faktor for den lette, åbne stemning kan evt. findes i det forholdsvis lille fremmøde. Ifølge Davies er 6-12 respondenter det normale antal respondenter for et fokusgruppeinterview (Davies, 2002: 105), så 7 er i den lave ende. Ud over at respondenterne har mere tid og plads til at uddybe deres synspunkter, hvilket producerer mere kvalitativ data, er der en række fordele ved en lille fokusgruppe. Det er eksempelvis mere overskueligt at skulle forklare ens synspunkter for færre mennesker, end respondenterne havde forventet. Under mine andre interviews har der højst været tre respondenter tilstede. En anden fordel ved få respondenter har været, at jeg som interviewer havde lettere ved at styre interviewet uden at ødelægge gruppedynamikken (ibid.), hvilket til tider var nødvendigt, når diskussionen blev for afsporet i forhold til, hvad der var relevant.

En bekymring for mig angående dataens troværdighed, har været en forholdsvis ensporet enighed blandt respondenterne i mine gruppeinterviews. Enighed er som sagt en typisk fejlkilde for et fokusgruppeinterviews datas validitet. Davies forklarer, at interviewerens rolle som etnografisk observatør kan blive lettere ved, at alle er fremmede for hinanden, og at eventuelle etablerede forhold derfor ikke skal afkodes (ibid.). Når jeg har interviewet medarbejdere fra kommunen i grupper, så har eksisterende relationer været umulige at undgå. Respondenterne her svarede dog meget ”officielt”, og jeg havde svært ved at få dem til at tale om personlige holdninger. Når jeg har ”solointerviewet” ydelsesmodtagere uden for fokusgruppeinterviewet, så har der været tale om en eksisterende overfladisk relation inden interviewstart. Eksempelvis interviewede jeg min tidligere børnehavekollega Sarah. Under fokusgruppeinterviewet kendte kun et par stykker af respondenterne tilfældigvis hinanden. Det var hovedsageligt i dette interview, jeg var bekymret for dataens troværdighed.

Efter gennemlytning af optagelsen fra fokusgruppeinterviewet, noterede jeg mig dog flere uenigheder. Disse forekom hovedsageligt, når diskussionen var fri og ikke har haft emnemæssig relevans nok til at blive inkluderet i transskriberingen, hvorfor transskriberingen fremstiller en ukorrekt tendens til enighed. At der alligevel har været uenighed tyder på, at det ikke har været et gruppedynamisk problem for respondenterne at sige hinanden imod. Derfor vurderer jeg den generelle enighed til at være en refleksion af respondenternes virkelige synspunkter, ikke et produkt af interviewets tilfældige omstændigheder.

Transskribering af interviews

Transskriberingen af mine interviews er foretaget ud fra Steinar Kvaales guide til interviews og transskribering i *Interview* (1997: 41-46). Pointen i denne er, at et interview skal transskriberes ud fra hvad resultatet skal bruges til. Da mine interviews havde til formål at klargøre respondenternes generelle synspunkter, så er transskriberingerne ikke nødvendigvis ordrette, men meningsbaserede. Alle ”ja’er”, ”hm’er” og ”mm’er” etc. er altså ikke inkluderet. Det samme gælder pauser, afbrydelser og gentagelser af synspunkter. Disse er dog så vidt muligt taget i betragtning i analysen.

Anonyme informanter

Jeg har garanteret alle mine informanter komplet anonymitet i dette speciale. Det har jeg gjort ved at substituere mine informanters navne med pseudonymer. Det samme gælder den omtalte kommune (ekstra point til den observante læser, der havde gættet, at Uddannelsesby ikke er en rigtig kommune). Anonymitet, især når den er blevet lovet af antropologen, er et af de mest omtalte og vigtigste etiske spørgsmål at tage i betragtning, når man studerer mennesker. Derfor har jeg valgt at prioritere de deltagendes interesser, så jeg kan garantere dem, at de ikke vil blive stillet til regnskab for deres udtalelser senere. Der findes en undtagelse på dette angående guiderne fra UngeGuiden som beskrevet tidligere. Da dette speciale bliver udgivet offentligt, og UngeGuiden kun har 3 guider, så kan de potentielt blive stillet til regnskab, hvis lederne i Uddannelsesby kommune læser specialet. Nogle af lederne ved jo godt, at jeg har udført feltarbejde i deres kommune, og hvad den hedder i virkeligheden. Guiderne har dog ikke vist interesse i at være anonyme, heller ikke når jeg har spurgt dem. Alligevel har jeg pseudonymiseret deres navne. Ud over dette tilfælde, så tror jeg i øvrigt, at anonymitetsgarantien har været positiv for validiteten af min data. Flere gange har jeg oplevet, at de unge har sikret sig deres anonymitet, inden de forklarede mig en pointe eller en omstændighed.

Kapitel 3: Dansk arbejdsløshedspolitik historie

I dette kapitel redegør jeg for dansk arbejdsløshedspolitik historie. Jeg mener, at det er nødvendigt at kunne sætte de nuværende omstændigheder angående dansk arbejdsløshedspolitik i en historisk kontekst, for egentlig at kunne forstå hvorfor tingene er som de er i dag. I kapitlet ville det i flere tilfælde være relevant at diskutere de teoretiske synspunkter, jeg præsenterede i mit teorikapitel. Jeg har dog prioriteret sådanne diskussioner i tilknytning til empiri vedrørende omstændighederne i dag, hvilket følger i næste kapitel.

1960-1980: Goddag og farvel til økonomisk støtte og hjælp

Under 1960'ernes højkonjunktur i Danmark anså politikerne arbejdsløsheden fra en vinkel, der i højere grad kunne ignorere de *mange* arbejdsløses forsørgelsesproblem, som før havde været dansk arbejdsløshedspolitik fokus. I stedet var fokus, at de *få* eftertragtede arbejdsløse kom i arbejde. På grund af højkonjunktoren var der simpelthen ikke mange danskere uden arbejde. Til gengæld var der masser af jobs. De arbejdsløses muligheder for at tage disse jobs var dog baseret på, hvor de befandt sig, hvilke kompetencer de besad, og derfor selvfølgelig hvad der stod i deres uddannelsespapirer. For at få de arbejdsløse i arbejde, fremlagde de danske politikere en række tiltag som ”mobilitetsfremmende ydelser” og meget ligesom i dag, efteruddannelse og omskoling. Under betingelserne i 1960'erne var det dog muligt for de arbejdende at stille krav for at tilbyde deres arbejdskraft. Blandt disse krav var, at den eventuelt arbejdsløse, ud over at skulle bære byrden af at være arbejdsløs i sig selv, ikke også skulle bære den økonomiske byrde ved at være arbejdsløs. Selvfølgelig var det antageligt sjældent, at staten ikke næsten øjeblikkeligt kunne tilbyde den arbejdsløse et nyt job efter en evt. firing, men i de få tilfælde hvor dette var situationen, så krævede arbejdskraften nu bedre økonomisk støtte. I slutningen af 1960'erne blev det derfor sådan, at dagpengeydelse blev forhøjet, og at statskassen overtog ansvaret for en række omkostninger som arbejdsløshedsrisiko under situationer som arbejdsløshed (Jonasen, 2009: 153). Dagpenge er en økonomisk støtte, man kan forsikre sig til igennem en såkaldt A-kasse.

Angående kontanthjælp, som er en økonomisk støtte staten tilbyder arbejdsløse uden for dagpengesystemet, så startede perioden med, at staten beskar tilbagebetalingen, som tidligere var et aspekt af hvad der før kaldtes fattighjælp. Desuden blev det foreskrevet, at det offentlige skulle yde støtte til den hjælpøgende ved at skaffe erhvervsmæssigt arbejde eller ved at genoprette eventuel tabt arbejdsevne. I denne periode blev den økonomiske støtte fra staten kaldt ”almindelig hjælp”

eller ”udvidet hjælp” i særlige tilfælde med behov for tillæg, men svarer til den ordning, vi i dag kalder kontanthjælp (Jonasen, 2009: 156).

I 1973 befandt Danmark sig i en økonomisk krise, og i den forbindelse blev der lavet en række ændringer i arbejdsløshedslovgivningen igennem 1970’erne. Til at starte med handlede disse ændringer om revalidering og forebyggelse, senere kom de til at fokusere på statens økonomi. Ud over de sædvanlige rettigheder som arbejdsløse i Danmark havde, så indførte man retten til at have et job. Dette betød, at man som dansker ud over dagpengeperioden, der i øvrigt blev forlænget, også var berettiget til at komme i job med løntilskud i 9 måneder. Dette kunne man komme i private virksomheder, men hvis disse ikke ville have en, så var staten ansvarlig for at beskæftige en i de 9 måneder. Desuden nedsattes ventetiden på at få adgang til dagpenge, og for nyuddannede var der faktisk ingen ventetid overhovedet (ibid.).

I slutningen af 1970’erne begyndte neoliberalismen at melde sin ankomst. Man gik nu fra de mere lempelige tilgange som beskrevet ovenfor til at stramme reglerne for dagpenge. Adgangen til fuldtidsforsikrede såvel som varigheden af dagpenge for deltidsforsikrede blev mindsket. Derudover begyndte kontrollen med A-kasse-medlemmerne at blive mere tydelig. Ifølge et lovinitiativ blev det nemlig bestemt, at A-kasserne skulle bistå dets medlemmer med at holde tilknytningen til arbejdsmarkedet. Det er ikke umuligt at forestille sig, hvordan sådan en bestemmelse har medvirket til fremmedgørelsen af A-kasse-medlemmerne over for deres A-kasser. Disse begyndte efter loven og dansk arbejdsløshedspolicy altså at gå fra at være støtteorienterede til at være mere kontrolorienterede (Jonasen, 2009: 154).

Ovenstående beskrivelse af 1970’ernes arbejdsløshedspolitik i Danmark omhandler i høj grad A-kassemedlemmerne, men er inkluderet i denne historiske redegørelse, da lovgivningen primært er udviklet af staten. Derudover var A-kasse-medlemmernes omstændighedsændringer meget lig dem som kontanthjælpsmodtagerne stod overfor. Omstændighederne for de to befolkningsgrupper var ikke ens, men overgangen fra vækst i økonomisk hjælp og støtte i 1960’erne og 1970’erne til stramninger, beskæringer og neoliberalistisk tilgang i slutningen af 1970’erne og fra starten af 1980’erne, gør sig gældende både for begge grupper.

Angående sidstnævnte befolkningsgruppe som mit fokus i dette speciale egentlig hviler på, så blev bistandsloven dog sat i kraft i 1974. Fra 1976 kunne folk få kontanthjælp med det øjemed at forebygge social nedtur.

“Når en person på grund af sygdom, svangerskab og fødsel, svigtende arbejdsmuligheder, ophør af samliv med ægtefællen, aftjening af værnepligt eller andre *ændringer i sine forhold i en begrænset tid* er afskåret fra at skaffe det fornødne til sit eget eller familiens underhold, ydes der af det offentlige en sådan hjælp, at det modvirkes, at pågældendes og familiens *hidtidige levevilkår* i væsentlig grad forringes” (§ 37 stk. 1 i loven om social bistand, 1976 i Jonassen, 2009: 157 – Org. kursivering).

1980-2000: Neoliberalismens fremvækst og problemgrupper

I slutningen af 1980'erne og i starten af 1990'erne fandtes der et stort fokus fra politisk side på særlige grupper af mennesker uden for arbejde. En af ”problemgrupperne” ud over misbrugere, psykisk syge og hjemløse som man begyndte at være meget opmærksom på, var de unge. Imens andre grupper, eksempelvis de psykisk syge, blev frataget tidligere goder fra behandlingssystemet så som asylfunktion på psykiatrihospitaller, så blev unge skåret i kontanthjælpsydelse i de såkaldte ”ungepakker”, hvoraf den første kom i 1990 (Jonassen, 2009: 233). På dette tidspunkt ses altså en tydelig effektiviseringsideologi, der har til formål at ændre den danske arbejdsløshedssituation med neoliberalistiske incitamentsmetoder. Man håbede, at den større forskel på kontanthjælpen og en almindelig arbejds løn ville få flere kontanthjælpsmodtagere til ”at tage sig sammen” og få et arbejde. Neoliberalismens fremfærd og statens skærpede krav over for de arbejdsløse kom til tider til udtryk som direkte angreb på velfærdsstaten. I hans bog *Fra Socialstat til Minimalstat* forklarer den senere statsminister, Anders Fogh Rasmussen, at eksistensen af forsørgelsesordninger påvirker indbyggernes holdninger i retning af slaphed og afhængighed. Den skaber simpelthen ”slavementalitet” (A. F. Rasmussen, 1993 i Jonassen, 2009: 234).

Et af de temaer, der hovedsageligt blev diskuteret i debatten omkring, hvordan det sociale ydelsessystem skulle indrettes i 1990'erne var, hvordan man kunne bremse væksten af overførselsindkomster. Man nedsatte faktisk en hel kommission til dette, Socialkommissionen. Et andet hovedtema var, hvordan det skulle være muligt at brede arbejdsideologien iblandt danskerne på overførselsindkomst. Med dette menes der, hvordan man skulle sørge for, at de mennesker, der er på overførselsindkomst ikke blev forvante til at leve af dette uden at give noget tilbage til samfundet, så at sige. Mange danske politiske partier frygtede, at de tidligere omtalte ”problemgrupper” som unge, indvandrere og handicappede kunne have hang til sådan en mentalitet. De to ovenstående gennemgående temaer i debatten i dansk arbejdsløshedspolitik blev samtidig set

som mål og middel i forhold til hinanden. Man mente, at nedskæringer i sociale ydelser ville medføre en form for motivation til at begynde at arbejde iblandt ydelsesmodtagerene. Samtidig mente man, at en udbredelse af arbejdsideologi iblandt ydelsesmodtagerene ville bremse den vækst af overførselsindkomster som man oplevede (Jonasen, 2009: 237).

Foruden disse temaer blev det i denne tid også grundigt debatteret, hvordan det skulle kunne lade sig gøre at fjerne den økonomiske byrde i forbindelse med sociale problemer fra samfundets skuldre. En af tendenserne var, at man ville overlade byrden til individer og virksomheder. For eksempel var det på tale, at man kunne lade de arbejdsløse selv bekymre sig om arbejdsløsheden, give ansvaret for jobfastholdelse og integration af syge og handicappede videre til virksomhederne og lade sønner og døtre tage sig af stimulerende ældrepleje som socialt samvær og samtaler. Samtidig blev der sat mere fokus på at sikre kvaliteten af det sociale arbejde. Tider, administration og unødvendigt bureaukrati i det hele taget var ikke noget, der var plads til i 1990'ernes danske arbejdsløshedspolitik, hvor det gjaldt om at holde de sociale offentlige omkostninger nede (ibid.).

En af omstændighederne, der ændrede sig i det danske samfund var en befolkningstilvækst, både i form af en stigning af børnefødsler, men også i form af mængden af flygtninge og indvandrere, der begyndte at komme til Danmark, hvis befolkningstal fra 1990 til 2000 steg fra ca. 5,1 mio. til ca. 5,3 mio. Sådan forklarer Jonasen i hvert fald udviklingen. Fødselstallet havde bundrekord i 1983, men steg herefter stødt til og med 1995. Fra 1990 til 1995 var fødselstallet steget fra 63.433 til 69.771. Samtidig havde Danmark fra 1992 til 1998 en nettoindvandring på over 11.000 hvert år. Med disse begivenheder blev det tydeligt at se, hvordan neoliberalismen havde mulighed for at vinde grund i den danske arbejdsløshedspolitik som Jonasen gør opmærksom på (Jonasen, 2009: 277).

Det er dog ikke dette speciales formål at forklare omstændighederne for neoliberalismens fremvækst i Danmark, så jeg vil ikke diskutere Jonasens teori videre dybdegående.

Neoliberalismens fremvækst skyldtes dog mange andre omstændigheder, end dem Jonasen observerer. Neoliberalismens fremvækst var ikke isoleret til Danmark, men handler om en global trend, der er for omfattende for dette speciales fokus at diskutere. Det vigtige at tage med fra dette afsnit er, at i forhold til i 1960'erne og 1970'erne, hvor man i højere grad bekymrede sig om, hvordan staten skulle kunne hjælpe dem, der ikke kunne klare sig selv, så begyndte man i 1980'erne og især i 1990'erne at bekymre sig om, hvordan man kunne få disse mennesker til at hjælpe sig selv.

2000-2015: Yderligere kontrol og krav

Når man med et neoliberalistisk perspektiv i højere grad begynder at anskue velfærdsstaten som et problem i sig selv, men man ikke har mulighed for at eliminere problemet på grund af folkets stemme, der ikke vil undvære den danske velfærd, så bliver hovedmålet for politikerne, der identificerer sig med den neoliberalistiske tilgang, selvfølgelig at minimere problemet. Derfor begyndte man faktisk allerede fra 1990'erne som beskrevet, men især i 2000'erne og 2010'erne, at anvende incitamentstilgange for at få danskerne i arbejde. Med en forestilling af mennesket som homo oeconomicus, der nyder livets glæder igennem så lidt arbejde som muligt, så præger incitamentstilgangen i høj grad lovgivningen angående kontanthjælp i denne periode. Målet er, at folk skal lære at kunne klare sig selv og lægge forsørgelsesmentaliteten og berettigelseskulturen på hylden (Jonasen, 2009: 293).

Den danske beskæftigelsesminister i 2004, Claus Hjort Frederiksen, erklærede dengang, at alle danskere kan komme i arbejde. Beskæftigelsesministeren styrede dog pænt uden om spørgsmålet vedrørende, hvorvidt det var muligt, at alle kunne arbejde *samtidig*. Motivationen bag denne erklæring og det virkelighedsbillede, der forsøgte fremstillet var, at det var ydelsesmodtageren eller dennes jobkonsulents egen skyld, hvis personen ikke var i arbejde. Dette opfordrer selvfølgelig folk til at øge deres kompetencer, for eksempel igennem uddannelse (ibid.). Denne tilgang ses blandt andet også i 2014 med indførelsen af krav om uddannelse for unge ydelsesmodtagere, der mere eller mindre tvinges til at tage en uddannelse og derfor principielt ikke har nogen undskyldning vedrørende manglende kompetencer på arbejdsmarkedet.

Kapitel 4: Uddannelseshjælp i dag

I dansk arbejdsløshedspolitik i dag diskuterer man ikke, hvorvidt uddannelse er løsningen på arbejdsløshed. Uddannelse ses som den endegyldige løsning, hvilket jeg i dette kapitel vil eksemplificere med en redegørelse for omstændighederne og reglerne vedrørende den økonomiske ydelse ”uddannelseshjælp” i dag. Under denne redegørelse vil jeg i højere grad nu også begynde at diskutere specialets teoretiske afsæt med udgangspunkt i mit konkrete felt.

I bekendtgørelsen af lov om aktiv socialpolitik (Loven om Aktiv Socialpolitik² § 23, 2014) kan man læse, at man som under 30-årig og uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, umiddelbart skal forsøge at blive klar til at tage en uddannelse for sin økonomiske bistand fra kommunen, der i dette tilfælde vil hedde ”uddannelseshjælp”. Sådan har det været siden 1. januar 2014. Som under 30-årig uden en erhvervskompetencegivende uddannelse kan man ikke få ”kontanthjælp”.

Tidligere skrev jeg, at man allerede i 1960’erne begyndte at indføre tiltag, der skulle få arbejdsløse ydelsesmodtagere til at uddanne sig. En essentiel forskel fra 1960’ernes fokus på uddannelse for at få mennesker i arbejde og det lignende fokus vi ser i dag, er dog selvfølgelig, at man dengang stort set sikrede sig et arbejde med sin uddannelse, hvor man i dag i højere grad uddanner sig til arbejdsløshed. I 1960’erne var der jobs til de uddannede, i dag er selv ph.d.-uddannede arbejdsløse. Og dog ser vi altså, også i dag, en vedhængende tendens til at sætte facit ved uddannelse som løsningen på problemer i denne forbindelse.

Angående kravet om uddannelse, det såkaldte ”uddannelsespålæg” i dag, så er det den kommune, man er bosat i, der vurderer, om man er klar til at begynde på en uddannelse. Den vurderer, om man er ”åbenlyst uddannelsesparat”, så at sige. I så fald starter man hurtigst muligt på en uddannelse og får SU. SU er en økonomisk ydelse alle under uddannelse i Danmark er berettiget til³. Alternativt er der brug for en særlig indsats, inden man begynder på uddannelsen, i hvilken periode man vil kunne modtage en anden form for ydelse, uddannelseshjælp. Det er her UngeGuiden, som jeg vil beskrive detaljeret senere, kommer ind i billedet. Man kan ikke både gå på en SU-berettiget uddannelse og få uddannelseshjælp (LAS § 12, 2014).

For at modtage uddannelseshjælp skal man have været ude for ”ændringer i sine forhold”. Eksempler på ændringer i sine forhold kan være sygdom eller arbejdsløshed etc. Hvis det er

² Herefter ”LAS”. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=165684#Kap4> – 13/08-2015

³ SU svarer til det svenske studiemedel eller studiebidrag.

tilfældet, at man har været ude for en ændring i sine forhold skal disse samtidig have medført, at man ikke kan forsørge sig selv og sin familie. Desuden kræver det, at man ikke forsørges af andre, og at behovet for forsørgelse ikke kan dækkes af andre ydelser så som dagpenge og pension etc. (LAS § 11, 2014) Kort sagt kan du altså først få uddannelseshjælp, når der ikke er nogen anden udvej.

Uddannelsesparathed og kategorisering af mennesker

Når man har meldt sig arbejdsløs på kommunen, vil man blive indkaldt til mindst tre samtaler. Disse samtaler har til formål at give kommunen mulighed for at vurdere, om man er ”åbenlyst uddannelsesparat”, ”uddannelsesparat” eller ”aktivitetsparat”. Det skulle ifølge Borger.dk være muligt for kommunen at vurdere, om man er åbenlyst uddannelsesparat allerede efter første møde. I særlige tilfælde skulle det også være muligt at vurdere, om man er aktivitetsparat allerede her. I alle andre tilfælde skulle det først være muligt at vurdere, hvorvidt man er uddannelsesparat eller aktivitetsparat efter tre måneder (Borger.dk, 2015)⁴.

Men hvad er uddannelsesparathed egentlig for noget? Under mit feltarbejde er jeg stødt på flere forskellige definitioner, som knytter sig til alt fra faglige kompetencer til psykiske og fysiske omstændigheder. Det vil dog vise sig at være sparsomt med information, der konkret definerer hvad det vil sige at være det ene eller det andet, når man spørger de danske myndigheder. De unge, der skal vurderes har dog mange gode bud på hvad omstændighederne, der definerer ens uddannelsesparathed består af, hvilket jeg kommer ind på senere. Under mine samtaler med mennesker, der er ansat på kommunen angående hvad uddannelsesparathed egentlig er, så har jeg altid fået elevatortalen, der nærmest ordret kopierer de ovenstående og følgende sparsomme informationer på Borger.dk og i de officielle dokumenter. Herunder vil jeg nu starte med at redegøre for de danske myndigheders officielle forklaringer på, hvordan man bliver taget imod, og hvad der forventes af en på kommunen, hvis man vurderes som henholdsvis ”åbenlyst uddannelsesparat”, ”uddannelsesparat” eller ”aktivitetsparat”.

1. Åbenlyst uddannelsesparat: Man skal i gang med en uddannelse så hurtigt som muligt. Man modtager derfor et uddannelsespålæg, hvilket vil sige et krav om at begynde at foreslå uddannelser, man kunne være interesseret i og søge ind på dem. Indtil uddannelsesstart skal man så vidt det er

⁴ Alle referencer til Borger.dk vedrører hjemmesiden: <https://www.Borger.dk/Sider/Kontanthjaelp-under-30-uden-uddannelse.aspx> - 21/05-2015

muligt selv kunne forsørge sig. Hvis dette ikke er muligt, kan man komme i aktivering for sin uddannelseshjælp indtil uddannelsesstart. Sådant arbejde kan bestå i at være besøgsven for ældre eller pedelassistent på en uddannelsesinstitution etc. Det forventes, at man aktivt søger arbejde indtil studiestart (LAS § 13a, 2014).

2. Uddannelsesparat⁵: Det vurderes, at man vil være i stand til at starte på en uddannelse inden for et år og gennemføre denne uddannelse. Kommunen vil sætte gang i de indsatser, det kræver for at kunne starte. Allerede fra start får man her uddannelseshjælp, men bliver stadig pålagt uddannelse. I stedet for at arbejde for ens uddannelseshjælp op til studiestart, så skal man samarbejde med kommunen for at komme i retning af en uddannelse. Dette krav skal overholdes for, at man kan få uddannelseshjælp. En konkret ting, der nævnes som en omstændighed for uddannelsesparathed er, at man kan læse, skrive og regne på folkeskoleniveau. Dette skal kommunen sørge for kurser i, hvis det er nødvendigt. Derudover vil ens forventede indsats være individuelt tilrettelagt ud fra ens specifikke ressourcer og behov. Kommunen vurderer, om man har brug for ”hjælp af faglig eller social art”. Man kan også få tildelt en mentor, der kan give støtte af den ene eller anden art op til og under uddannelsen. Kommunen sørger lige op til uddannelsesstart for, at man er fokuseret på uddannelsen og er engageret i at starte. Dette sker i tæt kontakt med den valgte uddannelsesinstitution. Ligeså snart man starter på uddannelsen får man ikke længere uddannelseshjælp, men SU. Hvis man ikke lever op til de krav, der stilles af kommunen i retning af uddannelse, så vil man blive sanktioneret. Dette kan enten ske i mildt omfang, hvor kommunen tager tre dages uddannelseshjælp tilbage eller i et skærpet omfang, hvor man bliver bedt om at møde op på et jobcenter hver dag og kun får uddannelseshjælp for de dage, man kommer (LAS § 13, 2014 + Borger.dk, 2015).

3. Aktivitetsparat: Målet er stadig, at man en dag kommer ind på en uddannelse. Kommunen har bare ikke vurderet det realistisk inden for et år. I dette tilfælde gælder dog de samme omstændigheder angående et samarbejde med kommunen. Selv om der måske er lange udsigter til, at man kan starte en uddannelse, så er det stadig målet, og der kræves en indsats for uddannelseshjælpen. Ligesom for den ”uddannelsesparate”, så er en konkret omstændighed for at kunne starte på en uddannelse, også for den aktivitetsparate, at man kan læse, skrive og regne. Hvis

⁵ I dette speciale skriver jeg nogle gange om uddannelsesparathed og at være uddannelsesparat ud fra en anden præmis end denne konkrete kategorisering. ”Laura er overhovedet ikke uddannelsesparat” kunne være et eksempel herpå. I sådan et tilfælde henviser jeg mere til en generel omstændighed, der skal afspejle paratheden på tværs af kategorisering. Hvis jeg ikke udspecificerer, at jeg taler om den konkrete kategorisering er dette tilfældet.

der er behov for det, sættes der ind her, men ellers er indsatsen også individuelt baseret på evt. sociale kompetencer og ressourcer. Til forskel fra den uddannelsesparate vil man som aktivitetsparat have mulighed for yderligere mentorstøtte. Hvis ens situation er så svær, at man ikke kan deltage aktivt i uddannelsesrettede aktivitetstilbud kan man nøjes med at mødes med sin mentor. På grund af omstændigheder som psykisk sygdom blandt aktivitetsparate er sanktionerne derfor heller ikke lige så konsekvente som hos den uddannelsesparate. Det er dog altid kommunen, der vurderer hvorvidt man er i en situation, der medfører sanktionsbortfald under fravær eller manglende engagement i egen indsats (ibid.).

Ovenstående kategorisering af mennesker er et tydeligt eksempel på hvordan Shore og Wright observerer, at vi i det neoliberalistiske policyudviklende samfund konstant bliver kategoriseret på forskellige måder (Shore & Wright, 2005: i + 3). Igennem denne kategorisering bliver regeringen af mennesker lettere. Fordi vi alle sammen er forskellige, så er det ikke nok at kategorisere os som ”mennesker”, når der udvikles policy. Der findes også en kategori, der hedder ”arbejdsløse mennesker” og indenom den ”unge arbejdsløse mennesker” under hvilken der altså findes tre forskellige slags ifølge dansk arbejdsløsheds policy. I min optik er nødvendigheden af kategorisering og underkategorisering med til at understrege de udfordringer, der eksisterer i forhold til policyudvikling. Policy har jo som formål at give os nogle generelle udgangspunkter angående regler og omstændigheder, men igennem underkategoriseringen anderkender man menneskers forskellighed. Hvem kan afgøre, hvornår der er skabt underkategorier nok til, at alle mennesker er repræsenteret? Det er et af de spørgsmål, man kan stille sig selv, når man overvejer policyudviklings og kategoriserings modstridende natur.

Vedrørende hvilke faktorer, der er afgørende for vurderingen af ens uddannelsesparathed, så er faglige kompetencer den eneste, der er udspecificeret af myndighederne. Angående faglige kompetencer, så skal man skal have 02⁶ i matematik og 02 i dansk fra folkeskolen for at komme ind på erhvervsuddannelser. Dette er en ny regel, som gør målet om, at alle skal i uddannelse sværere end hidtil at opnå. Førhen var der ingen adgangskrav på erhvervsuddannelserne. I Uddannelsesby kommune findes der derfor nu et unavngivet for-forløb, hvor man som ung kan komme ind og få undervisning. Dette skulle øge ens boglige kompetencer til at starte på en erhvervsuddannelse. Det er altså en form for uddannelse for unge på uddannelseshjælp, der er specielt designet til at få netop unge i uddannelse. Den skal gerne ende ud i, at den unge kan starte på en ordinær SU-berettiget

⁶ 02 er den laveste karakter man kan få og stadig bestå et fag i Danmark.

uddannelse. Et lignende koncept, FVU (forberedende voksenundervisning), er også et ”tilbud”, man kan få imens man er på uddannelseshjælp. Man bliver screenet for ens evner inden for matematik og dansk, og er man i målgruppen, der kan have behov for FVU, så får man tilbuddet. Det er et krav, som ministeriet har startet på landsplan. Alle der kan søge uddannelseshjælp skal også tilbydes at blive opkvalificeret til at tage en uddannelse.

Tomme løfter

Informationerne fra de danske myndigheder vedrørende hvilke omstændigheder, der bestemmer ens uddannelsesparathed, er som man kan læse ovenfor, meget sparsomme. Ud over faglige egenskaber indenfor læsning, skrivning og regning, så er der ikke redegjort for nogle konkrete parametre, der anvendes i kommunens vurdering af ens uddannelsesparathed. ”Problemer af social art” nævnes som en omstændighed, der kan have effekt på vurderingen (Borger.dk, 2015), hvilket er en meget uspecificeret omstændighed.

I teorikapitlet præsenterede jeg Ortner's idé om, at magthavere aldrig tilbyder deres subjekter noget på bekostning af magten (Ortner, 1995: 174 ff.). Igennem min analyse af aktuel dansk policy observerer man meget åbne love og regler baseret på ”vurdering” af de unge. Dette gør det muligt for kommunen at behandle de unges sager, hvordan de end ønsker. Igennem policyudvikling har den danske regering mulighed for at love noget uden egentlig at skulle stå til ansvar for dette løfte. Kommunen har altid fuld kontrol over dette ”noget”. På trods af hvad der ligner et løfte, så er det muligt at tilbageholde ”noget” senere igennem, hvad jeg kalder sproglige maskeringer. Dette kan ses i eksemplet ovenfor, hvor man som uddannelseshjælpssøgende bliver lovet, at man ikke bliver tvunget i uddannelse, hvis man har ”problemer af social art”. Tilsyneladende bliver ingen altså tvunget til noget, de ikke kan klare. Trygheden der kan findes i dette er dog falsk, da den sproglige maskering af hvad uddannelsesparathed egentlig er, stadig giver kommunen mulighed for at sende unge som Laura, hvis historie jeg herunder vil fortælle, i uddannelse.

Laura og Kamilla, to veninder i midten af 20'erne som jeg mødte i forbindelse med fokusgruppeinterviewet for UngeGuiden mener, at det ydre pres i form af uddannelsespålæg har en negativ effekt på folks uddannelsesparathed. Laura beskriver sig selv som meget skrøbelig og anser ikke sig selv som værende åbenlyst uddannelsesparat. Hun lider af angst og paranoia, så den form for tough love som uddannelsespålægget er, hjælper ikke på hendes uddannelsesparathed, mener hun selv. ”Jeg går simpelthen i baglås, når jeg oplever, at andre stiller for store krav til mig”,

forklarede hun mig. Ifølge hende selv kunne hun blive meget lettere uddannelsesparat, hvis hun fik mere hjælp med nogle af hendes personlige problemer. Hver gang hun bliver tvunget ud i en uddannelse som hun ved, hun alligevel opgiver, så lider hendes motivation under dette, og det bliver sværere at komme op på hesten igen. Det kunne også tydeligt mærkes og ses på Laura under fokusgruppeinterviewet, at hun havde nogle sociale udfordringer. Når jeg henvendte mig til hende blev hun meget urolig og nervøs. Det er der ikke nødvendigvis noget underligt i, der er mange der finder det nervepirrende at være under luppen på den måde, men Laura var anspændt i en sådan grad, at det var bemærkelsesværdigt i forhold til de andre deltagere. Og dog havde hun ressourcer til at sidde og fortælle om hendes tabubelagte personlige problemer i form af psykiske lidelser. Hun støttede sig dog meget til hendes veninde Kamilla som hun havde sat sig ved siden af. De to går på samme uddannelse og er ved at tage et grundforløb som smede. Ingen af dem regner dog med at skulle være smede i fremtiden, men er blevet tvunget til at starte på uddannelsen for at få SU, da de er vurderet som åbenlyst uddannelsesparate. Derfor kan de ikke få uddannelseshjælp længere. De fortalte mig, at Laura aldrig havde deltaget i sådan et interview, hvis hun ikke havde haft Kamilla med, og hvordan Laura var afhængig af Kamilla for at møde op på hendes uddannelse. Hvis hun vidste, at Kamilla ikke kom en dag, så kunne Laura også meget vel finde på at blive hjemme. ”Indimellem låser jeg mig ude på toilettet på skolen og kommer først ud, hvis Kamilla beroliger mig igennem døren. Det er kun Kamilla, der kan det”, fortalte Laura mig, da hun forklarede mig om hendes psykiske problemer.

Igen... Laura er vurderet som åbenlyst uddannelsesparat.

Hvis man spørger de unge som kommunen vurderer, så er der masser af synspunkter på, hvad det vil sige at være uddannelsesparat og hvilke omstændigheder, der gør sig gældende for, hvorvidt man er det eller ej. At uddannelsesparathed er svært at generalisere omkring, er dog en gennemgående pointe for de unge, jeg har talt med om emnet. Derfor er jeg også stødt på mange selvmodsigende definitioner af uddannelsesparathed. Der er simpelthen så mange forskellige aspekter i vurderingen af uddannelsesparathed, at en skarp og afklaret definition hurtigt kan ændre sig, når snakken går fra for eksempel faglige kompetencer til sociale problemer eller mentale lidelser. Følgende overblik over forskellige forståelser af uddannelsesparathed skal altså ikke forstås som enkeltstående skarpt afgrænsede definitioner, men som et udtryk for, at de unge jeg har talt med stort set alle mente, at der var rigtig mange faktorer, der spillede en rolle i sådan en vurdering.

Alle de unge, jeg har talt med om emnet havde dog forskellige fokusområder og idéer om, hvad det *hovedsageligt* vil sige at være uddannelsesparat.

Uddannelsesparathed i de unges øjne er ofte relateret til andre aspekter end faglige kompetencer og problemer af social art, som er de afgørende faktorer de danske myndigheder stiller op. En af de mest gentagede pointer som myndighederne ikke nævner, er, at ens uddannelsesparathed er afhængig af, at man ved hvad man vil og har et fast mål, inden man starter. Flere af de unge mener, at man kan være nok så parat angående faglige kompetencer og have styr på det sociale, men hvis man bliver tvunget ud i en uddannelse, man egentlig ikke er sikker på, at man har lyst til at tage, så er chancerne for, at man gennemfører ikke særligt store. Desuden forstår de unge uddannelsesparathed som evnen til at stå op om morgenen, at være i nogenlunde fysisk form, evnen til at forstå konsekvenserne ved at springe fra en uddannelse, og evnen til at danne et overblik over ens uddannelse, så man ikke bliver overrasket undervejs. Evnen og heldet til at få venner på den uddannelse, man starter på, er for de unge en meget vigtig faktor for, hvorvidt de tror, det er muligt at gennemføre en uddannelse. Faktisk har mange af dem, jeg har talt med om dette, prøvet at springe fra en uddannelse på grund af manglende socialt liv. Det er altså ikke kun i relation til ens egne sociale evner, at man kan måle uddannelsesparathed vedrørende sociale omstændigheder. Dog er alle, jeg har talt med, både unge uddannelseshjælpsmodtagere, tidligere uddannelseshjælpsmodtagere, medarbejdere på kommunen og andre enige i, at de to afgørende faktorer for uddannelsesparathed, der præsenteres af myndighederne, nemlig faglige kompetencer og problemer af social art, spiller en stor rolle.

Pointen med at gøre det så klart, at uddannelsesparathed er så forskelligt defineret, at det stort set ikke er defineret overhovedet, er at forsøge at skabe en forståelse for de sproglige aspekter af policyudvikling, og hvordan lingvistiske instrumenter er med til at gøre subjekter til objekter for magt. For selvom der findes mange definitioner af uddannelsesparathed, afhængigt af hvem man spørger, så er det bemærkelsesværdigt, at det er de danske myndigheders egen definition, der egentlig er mest uklar. Den unge uddannelseshjælpsøgendes muligheder er altså igennem sådan en sproglig maskering og på trods af et tilsyneladende fast regelsæt på området, altid kontrolleret af den vurderende magt, i dette tilfælde kommunen.

Manglende indflydelse og et eksempel fra virkeligheden

Ifølge Shores og Wrights teoretiske perspektiv, så bliver vi ikke blot kategoriseret igennem policyudvikling, vi har heller ikke nogen indflydelse på hvordan denne kategorisering finder sted⁷ (Shore & Wright, 2005: i + 3). Uanset hvilken situation man som ung arbejdsløs uden en uddannelse står i, så er det muligt for kommunen at putte en i en af de 3 kasser; ”åbenlyst uddannelsesparat”, ”uddannelsesparat” eller ”aktivitetsparat”. Policyen udspecificerer jo som vist ovenfor ikke hvilke omstændigheder, der gør sig gældende for, hvilken kasse man kommer i. Her følger et eksempel på, hvordan kommunen altid kan kontrollere kategoriseringen, og hvordan individet er magtesløst.

Sarah, som jeg ofte talte med, imens jeg arbejdede som pædagogmedhjælper i en børnehave i starten af 2015, er i øjeblikket et klassisk eksempel på et subjekt, der bliver til objekt for magt. Sarah, der er i midten af 20'erne, er i jobaktivering, fordi kommunen har vurderet hende som ”åbenlyst uddannelsesparat”, og fordi hun i starten af 2015, da hun søgte uddannelseshjælp, vidste, at hun ville starte en pædagogisk uddannelse til september 2015. Hun missede dog deadline for at tilmelde sig uddannelsen og kan derfor ikke starte før 2016. Hun ved stadig, hvad hun vil, og hun har også karaktererne til at blive optaget, ellers var hun ikke blevet vurderet ”åbenlyst uddannelsesparat” og sendt i jobaktivering i første omgang. Eftersom hendes uddannelse dog ikke længere starter inden for ”en overskuelig tidsperiode” og kommunen mener, at det ville være gavnligt for hende at tage nogle kurser i matematik (lige pludselig), så bliver hun trukket ud af hendes jobaktivering i børnehaven, hvor hun ellers er vellidt af både børn og voksne, både som person og kollega. Nu bliver hun, hvis hun fortsat ønsker økonomisk støtte fra kommunen, tvunget til at tage diverse matematikkurser indtil hun får mulighed for at søge ind på den pågældende uddannelse igen. Hun bliver altså kategoriseret som ”uddannelsesparat” nu, ikke ”åbenlyst uddannelsesparat”. Det er hun selvfølgelig ked af, for i jobaktiveringen i børnehaven følte hun, at hun gjorde en forskel samtidig med, at hun udviklede sine egne kompetencer og muligheder for at få et job på den anden side af en fremtidig uddannelse i pædagogfaget. Nu bliver hun presset til at forbedre sig på faglige områder som hun har svært ved at finde relevante. Hvorfor hun skulle kunne bevise Pythagoras sætning, når hun gerne vil arbejde med 2-6-årige, har hun svært ved at forstå.

⁷ Jeg har delt virkelighedsappliceringen af Shores og Wrights kategoriseringsteori op med afsnittet om sproglig maskering, da det med dette i mente bliver lettere at forstå hvordan individet mangler indflydelse i dette afsnit.

Angående Shores og Wrights teori om, at policy bliver fjernere og mere urørlig for den enkelte borger, så vil jeg på baggrund af ovenstående selvfølgelig give dem ret. Hvis Sarah ønskede at gøre noget ved hendes problem, så skulle hendes forklaring først igennem kommunens ansatte, kommunens ledere, den danske stats styrelse for arbejdsmarked og rekruttering og frem til nogen med direkte magt til at lave ændringer i dansk arbejdsløsheds policy. Her skal der findes enighed i problemet. Hvis den enkelte borgers argumenter giver mening for modtagerene, hvilket ville betyde at disse i et vis omfang har taget fejl, så kan det potentielt betyde, at flere institutioner og tiltag der er rejst på baggrund af en tidligere policy, Uddannelse til alle Unge for eksempel, skulle designes på en helt anden måde. Først der vil der reelt være tale om, at den enkelte borger aktivt har været med til at påvirke policyudviklingen. Derfor er det let at tilslutte sig Shores og Wrights forståelse af policyudvikling som værende noget fjernt og utilgængeligt for den enkelte borger. I Danmark har vi selvfølgelig folketingsvalg hvert fjerde år, hvor man som dansk statsborger over 18 år kan stemme på det parti, der fører en arbejdsløsheds politik, der går mest i trit med ens egen, men som sagt i mit historiske overblik over dansk arbejdsløsheds politik, så består den hovedsagelige debat omkring arbejdsløshed af, hvad den danske stat kan gøre ved de danske arbejdsløse, så de selv gør noget ved deres arbejdsløshed. Angående unge arbejdsløse i Danmark er svaret stort set altid uddannelse og kompetenceudvikling. Sarah har altså ingen at stemme på.

Et drab på uddannelsesparatheden

Ud over at gøre mennesker magtesløse over deres eget liv i tilfælde af, at de er nødt til at modtage økonomisk bistand fra kommunen, så kan ovenstående form for kategorisering og omkategorisering også have andre konsekvenser. Når man tvinger folk til at uddanne sig og tage forskellige kompetenceudvidende kurser, så er det klart, at de bliver bedre rustede til netop uddannelse. Sådan er logikken i den danske arbejdsløsheds policy angående unge arbejdsløse uden en uddannelse i hvert fald. Men spørger man de unge som Sarah, der bliver modløs, når hun tvinges til at lære matematik, indtil hun kan starte på den uddannelse, hun egentlig er klar til, så kan det faktisk have den modsatte effekt. Laura og Kamilla, de to veninder fra tidligere mente også, at det ydre pres i form af uddannelsespålæg har en negativ effekt på folks uddannelsesparathed. De mente, ligesom Sarah føler det nu, at uddannelsespålægget kunne nedbryde folk og give stress i stedet for dét, der egentlig var meningen, nemlig at hjælpe folk til at gennemføre en uddannelse. ”Du kan ikke tvinge folk på den måde. Hjælp folk på andre måder. Det kan ødelægge en fuldstændigt at blive udsat for stress på den måde. Ens psyke går ned”, forsikrede Kamilla mig.

I forbindelse med det teoretiske perspektiv, at policy igennem normative forestillinger sammen med teknologier af selvet former regeringssubjekter, så er ovenstående drab på uddannelsesparathed værd at diskutere. Jeg vil ikke sætte spørgsmålstegn ved Foucault og Co.'s forståelse af policys normaliserende effekt (Foucault, 1991: 87 ff.) som jeg har fået bekræftet flere gange under mit feltarbejde, og især vil blive eksemplificeret i næste kapitel, men i forbindelse med uddannelse kan normaliserende teknikker tilsyneladende også have en modsat effekt. Uddannelsesfokus og tvang til kurser kan simpelthen afskrække mennesker fra overhovedet at tage en uddannelse. Sarah oplever nu en masse stress over matematik og uddannelse, hvilket principielt kan dræbe hendes uddannelseslyst totalt. På den måde vil hun være fanget imellem hendes egen foragt for uddannelse og de teknologier af selvet, der forsøger at forene hende med, hvad andre forventer af hende.

Dette er et glimrende eksempel på, hvordan vi kan forstå Ortner's billede af subjektiv ambivalens. Ortner taler oprindeligt om modstand, men dette er som sagt også et nødvendigt perspektiv på policy og selvkonstruktion af individer, hvor der altså ikke bare er tale om normalisering, men også det modsatte. Dette gør sig i hvert fald gældende angående aktuel, dansk policy vedrørende arbejdsløse unge uden en uddannelse. Jeg mener jo, som sagt i teorikapitlet, at teori angående regering og magt generelt har et for stort fokus på, at normative fremstillinger igennem policy sætter gang i teknologier af selvet og nærmest assimilerer befolkningen til at synes hvad regering mener, den bør synes. Vi må dog ikke lade den veje tungere end den er og tro, at mennesker med et ændrer identitet, hvis de læser et policydokument eller får at vide, at de bør gøre noget anderledes (overdrivelse indrømmet). Dette er selvfølgelig heller ikke Foucaultteoretikernes verdensbillede, men efter min mening, er der en overskyggende tendens til at fokusere på "assimilationseffekten" inden for emnet. Derfor er det vigtigt at tage et perspektiv som Ortner's med i ligningen. Ortner mener, at de eventuelle modstandshandlinger som subjekter for magt udøver, altid er præget af en vis form for subjektiv ambivalens. Denne ambivalens forekommer blandt andet, fordi den dominerende magt som bekendt ofte rent faktisk har noget at tilbyde. Ortner eksemplificerer hendes pointe med Brian Fegans studie af bønder i Central Luzon. Dette studie viser, at bønderne er i tvivl, om deres handlinger over for de landejere, de arbejder for. De finder det smagløst at stjæle fra landejerne, men de finder det også smagløst at arbejde som vagter for landejerne. Begge dele forekommer dog hyppigt, for "hvad andet kan en mand med børn gøre"? (Fegan, 1986: 93 i Ortner, 1995: 176). Sarah har ikke lyst til at tage matematikkurser, men hvad andet kan man gøre, når man gerne vil være normal?

Kapitel 5: UngeGuiden

I dette kapitel fortsætter jeg med at forene specialets teoretiske perspektiver med virkeligheden. UngeGuiden er som nævnt en del af kommunen, som unge der søger uddannelseshjælp er i direkte kontakt med. Her modtager de unge rådgivning omkring, hvordan de skal komme på sporet af ”det gode liv”, der venter på den anden side af en uddannelse. UngeGuiden er dog langt mere end rådgivning, hvilket følgende analyse vil vise.

UngeGuidens arbejde

UngeGuiden er et tiltag i blandt andet Uddannelsesby kommune, hvis mission det er at støtte og vejlede unge imellem 15 og 30 år i retning af en uddannelse. Tiltaget startede officielt i januar 2014, men er for alvor først kommet i gang i april og maj 2014 ifølge guiderne. UngeGuiden med Helene, Ib og Lasse ansat, støtter og vejleder også unge, der allerede er under uddannelse for, at de skal vedligeholde denne. På UngeGuidens Facebookside kan man læse, at man som ung kan komme til individuelle samtaler hos UngeGuiden, hvis man er i tvivl om uddannelsesvalg eller har behov for hjælp til at søge ind på en uddannelse. Man kan også læse, at man er velkommen til at komme og arbejde med jobansøgninger, få inspiration til at søge elevpladser eller bare møde andre unge, der er i samme situation som en selv. Det er også muligt at henvende sig for at få vejledning vedrørende ting i ens hverdag, der gør det svært at tage en uddannelse⁸.

UngeGuiden er dog ikke blot et sted, hvor man kan få hjælp angående uddannelse. De unge kan også komme der, hvis de er blevet arbejdsløse eller er på dagpenge etc. Hjemløse unge er også velkomne. Alle er velkommen ifølge guiderne. Guiderne mener dog i trit med dansk policy angående unge arbejdsløse, at mange af de problemer, de unge har, ofte er relaterede til uddannelse eller mangel på samme. Derfor forsøger UngeGuiden altid at opmuntre alle, der kommer til at tage en uddannelse og dermed få ”det gode liv”, som jeg har hørt kommunens medarbejdere kalde livet som uddannet flere gange.

UngeGuiden hjælper også de unge med at finde bolig og giver støtte til praktiske økonomiske udgifter som tandlægeregninger, hvis den unge har brug for det imellem to uddannelser. Sådan en situation skal vise sig ikke at være unormal at befinde sig i for de unge, der kommer hos UngeGuiden. Nogle gange tager UngeGuiden også med de unge, hvis de er usikre omkring at

⁸ <https://www.facebook.com/UngeGuiden/info> - 01/06-2015

komme et nyt sted, som på en ny skole eksempelvis. Denne slags arbejde minder en del om det føromtalt mentorarbejde, men guiderne kalder sig ikke mentorer. Mentorer i kommunen, der rent faktisk er ansat som mentorer, hjælper de unge med personlige problemer og giver ekstra støtte. Guiderne siger, at de sådan set bare er guider. ”Vi guider de unge fremad, hvad det end kræver. Det kan handle om hvad som helst. Vi prøver at samle de forskellige instanser, så de unge ikke løber forvirrede rundt imellem dem”, forklarer Helene.

Det er UngeGuidens filosofi, at de altid prøver at hjælpe. Folk skal ikke boksede videre. Tit har de unge, hvad guiderne kalder relativt simple problemer som guiderne ikke behøver at investere meget tid i for at løse. På kort tid kan de hjælpe en ung med noget, der i dennes øjne ellers ser meget sort ud. ”Vi er ikke bange for at give os selv ekstra arbejdsopgaver. Vi har det godt med at hjælpe”, tilføjer Helene. UngeGuiden forsøger altså at hjælpe med alle de dér ”åndssvage småting”, som guiderne selv kalder det, der kan få korthuset til at vælte for nogen. Eksempelvis kan der være tale om *boligsikring*, hvilket er et økonomisk tilskud, man kan få fra staten, hvis man er lejer og befinder sig i en dårlig økonomisk situation som mange unge arbejdsløse eller studerende ofte gør.

UngeGuidens arbejde har en del ting tilfælles med det arbejde Annelies Kamp observerer hos On Track i Australien. Senere i dette speciale følger et afsnit om venlig magtudøvelse, hvor UngeGuidens lighed med On Track bliver endnu tydeligere igennem overvågningsmetoder. Det er dog allerede nu relevant at inkludere Kamps forståelse af regering, da denne eksemplificeres perfekt med UngeGuiden. Kamp forstår jo, inspireret af Kelly (2000: 466 i Kamp, 2005: 10), at regering er ekspertisebaserede aktiviteter, som ikke blot har til formål at kontrollere og dominere individer, men også at forme disse individers adfærd igennem mindre direkte teknikker. Sådanne teknikker inkluderer overtalelse, motivation og opmuntring etc. (Kamp, 2005: 10). De omtalte teknikker bliver alle anvendt ved UngeGuiden, der implementerer disse igennem rådgivning. I øvrigt kan vi tilføje teknikker som praktisk hjælp, forståelse og sympati til listen, hvilket kan ses igennem UngeGuidens arbejde.

I denne forbindelse vil jeg fra start af også relatere UngeGuiden til Foucaults teoretiske perspektiv angående governmentality. Igennem en forståelse af governmentality er det lettere at forstå de teknikker, UngeGuiden anvender i regeringen af unge arbejdsløse uden en uddannelse. Foucault forstår regering som en dynamisk proces, hvor subjekter og magt ikke kan polariseres. Det er igennem teknologier af selvet, at individer selv regulerer deres adfærd til at passe ind i samfundet efter regeringens ønsker (Foucault, 1993: 203-204 + 1991: 88 + 1982: 782-783). Når UngeGuiden

opmuntrer de unge til at tage en uddannelse, er der dog ikke tale om en komplet forandring i den unges opfattelse af rigtigt og forkert, der siger: ”Ja, man skal tage en uddannelse”. Man kan nærmere forstå opmuntringen som et frø UngeGuiden planter. Dette frø bliver så passet, plejet og vandet af individet selv, igennem teknologier af selvet, indtil det er et fuldvoksnet træ, der manifesterer sig som en del af et selvkonstrueret moralkodeks i individet, som nu er sammenhængende med regeringens ønsker om individet opførelse. Fordi individet selv har konstrueret dette moralkodeks føler det også, at det er et udtryk for fri vilje, når det følger normative forestillinger, eksempelvis igennem at tage en uddannelse.

Det er også passende allerede nu at gøre opmærksom på, at UngeGuiden ikke bare er en gruppe opmuntrende rådgivere, der forsøger at overbevise unge om at tage en uddannelse. UngeGuiden har også en myndighedsrolle og skal sanktionere de unge, hvis de ikke handler ud fra de policybestemte regler, jeg beskrev i kapitlet inden dette. ”Vi er en blandet gruppe, også politisk, hvilket betyder, at vi gør det rigtigt godt. En med et blødt hjerte over for en ung kan bakkes godt op af de andre, som kan være mere hårde”, forklarer Helene. I sådan en situation kan det blive nødvendigt at anvende tvang i form af evt. sanktioner, da de unge ikke kan blive ved at være på offentlige ydelser som guiderne forklarer mig. I den daglige kommunikation skulle det dog helst ikke være en forståelse af tvang, der styrer tingene, som Ib forklarer. Diskussionen af dette vil jeg dog også gemme til mit afsnit om venlig magtudøvelse, men er vigtigt at nævne her for at forstå UngeGuidens filosofi fra start af.

Kommunen og UngeGuiden hjælper i øvrigt de unge i overgangen fra forskellige ydelser, sådan at der ikke kommer økonomiske huller på en måned etc. Eksempelvis stopper nogen deres uddannelseshjælp og begynder på SU, hvilket kan tage tid at få i orden. Her går UngeGuiden dog også ind og kigger på om de unge selv kunne have sparet bedre op, hvilket er endnu et eksempel på deres myndighedsrolle. Samtidig er det igen et eksempel på, hvordan de sproglige maskeringer i dansk policy på dette område giver en falsk tryghed. Når UngeGuiden går ind og vurderer, om de unge kunne have sparet bedre op, og ud fra dette vælger at hjælpe den unge eller ej, så tilbyder de igen noget, men kan uden videre trække tilbuddet tilbage, når det gælder. ”At kunne have sparet bedre op”, og ”måske lægge 50 kroner, eller hvor meget det nu kunne være, til side om måneden” lyder omstændighederne for, hvornår man kan få økonomisk støtte i sådanne overgangsperioder. Denne vage forklaring fra guiderne er ikke ligefrem sprogligt klart definerede punkter, som den unge kan henvise til, når han eller hun eventuelt søger denne hjælp.

Ud over hvad UngeGuiden officielt fremstiller sig som på nettet, og hvad de fortæller mig, så er den også en udformning af dansk arbejdsløshedspolicy og er, for de unge der har med den at gøre, denne policys ansigt. Det er igennem tiltag som UngeGuiden, at de unge møder de omstændigheder og regler, der gør sig gældende under den aktuelle policy. I det henseende er den en form for talerør eller kontaktfremidler imellem de forskellige instanser, der har med unge og uddannelse at gøre. Det er vigtigt at understrege, at det ikke er UngeGuiden selv, der tilbyder uddannelser, men at den er et tiltag, der har til formål at sende unge i uddannelse. UngeGuiden holder som sagt indimellem workshops, der træner folk i CV-skrivning eller motiverer til uddannelse, men den organiserer eller administrerer ikke selv nogen former for uddannelser. UngeGuiden har et overblik over regler og omstændigheder og guider så de unge i retning af uddannelser, baseret på individuelle samtaler.

UngeGuiden ved lidt om det hele, som Helene siger. De har en bred viden. Angående viden om specifikke uddannelser sendes de unge dog videre til uddannelsesinstitutionernes uddannelsesvejledere. UngeGuiden arbejder derfor tæt sammen med uddannelsesvejlederne på uddannelsesstederne. Uddannelsesvejlederne ved, hvem af eleverne, der er under uddannelsespålæg, så hvis det begynder at gå dårligt, kan de tage kontakt til UngeGuiden, så de kan reagere. Dette tætte samarbejde gør, at UngeGuiden kan arbejde meget hurtigere.

”Vi kender uddannelsesvejlederne så godt, at vi kan tage telefonen og afklare ting med dem, imens vi sidder i et møde med den unge. Det letter en del tvivlsspørgsmål. Vi må nemlig nok erkende, at en del af de unge vi får på UngeGuiden ikke er åbenlyst uddannelsesparate og kan tage 100 % vare på sig selv, selvom de er blevet vurderet hertil. De er ofte ikke så klar alligevel, de er egentlig bare ’uddannelsesparate’⁹. Vi møder faktisk også de aktivitetsparate, men ikke så mange”, forklarer Helene.

Mødet med UngeGuiden og bureaukratiske labyrinter

De unges kontakt til UngeGuiden sker under forskellige omstændigheder. Primært forekommer den, når en ung søger uddannelseshjælp, får vurderet sin uddannelsesparathed og bliver henvist til UngeGuiden for at få rådgivning i at komme i uddannelse. I skrivende stund er processen for en ung, der søger uddannelseshjælp sådan, at personen møder op ved Borgerservice, som er det fysiske sted, hvor man altid tager kontakt til kommunen. Borgerservice er en fysisk modpart til Borger.dk, som beskrevet tidligere. Herfra bliver den unge sendt til Uddannelse til alle Unge, hvor

⁹ I dette tilfælde talte Helene om den konkrete kategorisering ”uddannelsesparat”.

uddannelsesparathed vurderes af en sagsbehandler og senere, hvis det vurderes, skal den unge møde på UngeGuiden til rådgivning. For at modtage uddannelseshjælp kan det det altså være obligatorisk at tage imod rådgivning fra UngeGuiden. Det er aldrig UngeGuiden, der står for vurderingen af de unges uddannelsesparathed. Guiderne ved UngeGuiden så helst, at de unge startede med at tale med UngeGuiden, når de ønsker at søge uddannelseshjælp. Det er nemlig ikke alle i kommunen, der bliver holdt opdateret med, hvad der sker angående nye krav og nye regler på dette område, derfor er det ikke så smart, at de unge taler med dem, der egentlig ikke ved, hvad de skal gøre for at hjælpe dem.

At de forskellige dele af kommunen ikke altid er enige i reglerne, kan eksemplificeres med en ung uddannelseshjælpsmodtager, Jens' erfaringer. Jeg mødte Jens i forbindelse med fokusgruppeinterviewet. Første gang jeg talte med ham om UngeGuiden, inden fokusgruppeinterviewets officielle start, udtrykte han sig stærkt negativt. Han mente, at UngeGuidens guider ikke havde styr på regler angående SU og uddannelseshjælp etc. Han oplevede at blive lovet ting hos UngeGuiden, men at disse ting ikke kunne lade sig gøre, når de blev taget op med kommunens sagsbehandlere.

Ifølge guiderne på UngeGuiden er det sådan ved Borgerservice, at der kan gå en måned før der sker noget, når man søger uddannelseshjælp. Der skal man først være godkendt til at modtage ydelser, hvorefter "regnskabet skal sendes frem og tilbage". Indimellem er der nogle unge, der forsøger at søge uddannelseshjælp direkte hos UngeGuiden, hvilket man reelt ikke kan andre steder end ved Borgerservice. I sådan en situation inviterer UngeGuiden den unge ind til et møde hurtigst muligt. Under dette møde forsøger UngeGuiden at rådgive de unge til at starte på en uddannelse og få stoppet uddannelseshjælpssøgningen allerede inden den kommer igang.

I fremtiden bliver det nok ved Uddannelse til alle Unge, ikke Borgerservice, at man både starter med at søge uddannelseshjælp og senere får vurderet sin uddannelsesparathed. Borgerservice skal altså tages ud af ligningen. På den måde er det meningen, at de unge får ordnet det hele et sted og på kortere tid. Det er meget bedre at få det gjort rigtigt fra start, mener guiderne, som er trætte af den store mængde logistik og bureaukrati der er involveret i arbejdet angående unge og uddannelse i dag. Derfor har UngeGuiden også lavet en aftale med "Ydelsen" om, at den har nogle medarbejdere siddende ved UngeGuiden hver mandag eftermiddag. Ydelsen er den del af kommunen, der vurderer, om man overhovedet er berettiget til at modtage uddannelseshjælp. Man kan ikke få uddannelseshjælp, hvis man modtager andre ydelser eller stadig har penge på sin

bankkonto etc. På den måde kan de unge få hjælp af flere instanser samtidig, så der bliver gjort noget med det samme. ”Det vil de også gøre på Uddannelse til alle Unge, vi er bare lidt foran”, forklarer Helene. Guiderne forklarer stolte, at noget der engang kunne tage tre uger, nu kun behøver at tage fem minutter. Der kommer i øjeblikket en meget interessant ændring i den generelle procedure, forklarer guiden Ib:

”Strukturen, som man forsøger at forme i kommunen generelt er allerede en realitet hos UngeGuiden. Problemer forsøges løst med det samme. Der er ikke noget med, at de unge skal komme tilbage og tale om tingene senere, man sidder med problemerne og ordner dem under det pågældende møde.”

UngeGuiden er altså et tidligt initiativ og led i en generel konceptomlægning angående behandlingen af unge og arbejdsløshed i Uddannelsesby kommune. Denne konceptomlægning er selvfølgelig baseret på den tidligere beskrevne officielle danske policy på området, der vil af med bureaukratiet.

Som det ses, så er der nok at holde styr på angående, hvem man skal kontakte for at søge uddannelseshjælp i Danmark. I mine samtaler med de unge har der altid været stor forvirring omkring hvem der er hvem og hvad der er hvad i Uddannelsesby kommune. I mange tilfælde hvor jeg har talt med de unge, har jeg foregivet ikke at vide noget om UngeGuiden fra start. Dette har jeg gjort i håb om, at den unge skulle forklare mig om UngeGuiden ud fra personens eget perspektiv, ikke ud fra en evt. forudsat præmis. Det skal dog heller ikke være nogen hemmelighed, at jeg personligt har haft svært ved at afkode hvad UngeGuiden, Uddannelse til alle Unge og utallige andre instanser med lignende navne er i forhold til hinanden. Det har altså ikke været svært at foregive at være uvidende. Afdelingslederne i de relevante instanser i kommunen ved godt, at forvirringen er umulig at komme udenom. Efter jeg havde arbejdet i omkring tre uger som studiemedhjælper hos Uddannelse til alle Unge spurgte en af lederne, lidt i sjov, om jeg havde fundet ud af, hvorfor jeg var der endnu. Flere gange har jeg hørt mine kollegaer tale om forskellige instanser, der egentlig burde være en del af Uddannelse til alle Unge, uden de helt vidste hvad og hvem de talte om. Med tilbageblik på de ting, jeg har hørt fra de unge, så er det også tydeligt, at de fleste fejlagtigt blander UngeGuiden sammen med, eller adskiller den fra, andre dele af kommunen. Kamilla, som jeg omtalte tidligere, var eksempelvis sikker på, at hendes tidligere mentor var en del af UngeGuiden, hvilket er klart siden UngeGuiden faktisk også yder mentorlignende arbejde, som

jeg beskrev tidligere. I virkeligheden var mentoren tilknyttet en helt anden afdeling af kommunen. Derudover var Jens usikker på, om UngeGuiden overhovedet var en del af kommunen.

Derfor er der også en plan vedrørende en mindskning af det bureaukratiske spind som uddannelseshjælpssystemet består af i dag, hvilket allerede kan ses i UngeGuidens metoder. UngeGuiden ønsker jo netop at gøre op med ligegyldigt bureaukrati og arbejder lidt ud fra Robert K. Mertons princip vedrørende bureaukrati, at man kan udvikle bedre alternativer til nuværende institutioner, hvis man analyserer disses fejl og mangler. Merton så selv en række fejl og mangler i bureaukrati i sin helhed. Han havde en forståelse af bureaukratiet, der har været inspirerende for neoliberalismens tilgange, nemlig at bureaukratiets forudsigelighed og stabilitet forekommer på bekostning af fleksibilitet og muligheden for rent faktisk at få udrettet noget. Merton mente, at bureaukratiets krav om regler og faste strukturer let kan blive målet i sig selv for en organisation, ikke midlet til at nå det egentlige mål (Merton, 1968: 254). Angående det danske uddannelseshjælpssystem kan det indimellem godt virke til at være tilfældet.

Ovenstående udvikling og mindskning i bureaukrati lyder derfor umiddelbart som en god ting, men kan også give anledning til bekymring. Man kan spekulere over, hvorvidt det er en god idé at droppe de gængse metoder. Som guiderne forklarer, så har de nogle gange fået stoppet uddannelseshjælpsansøgninger, før de overhovedet er startet. Dette er sket, når de unge har taget kontakt til UngeGuiden som den første kommunale enhed. Disse unge har altså ikke fået deres uddannelsesparathed vurderet, hvilket ellers er fremgangsmåden. I stedet er de blot blevet præsenteret for normative forestillinger igennem UngeGuidens rådgivning og risikerer at begynde på en uddannelse uden på nogen måde at være parate til dette. Som vi ved fra Foucault modificerer individet sit moralkodeks på baggrund af præsentationen af normative forestillinger (Foucault, 1993: 203-204), hvorfor Shore og Wright understreger vigtigheden af sproganalyse i policyantropologi (Shore & Wright, 2005: 10) Måske er disse unge slet ikke parate til at tage en uddannelse, hvorfor de eventuelt vil møde unødvendige nedture ved start, hvilket faktisk kan lede til demotivation og stress, som afsnittet *Et drab på uddannelsesparatheden* viste. Igennem konventionelle metoder var disse unge måske blevet vurderet som andet end ”åbenlyst uddannelsesparate” og kunne have fået den hjælp, de havde behov for inden en eventuel studiestart.

Én vej frem

Efter at have talt med guiderne i UngeGuiden og på baggrund af, hvad jeg har lært under min ansættelse i Uddannelse til alle Unge, så er det blevet klart for mig, hvordan uddannelse i dansk arbejdsløshedspolicy i dag virkelig ses som løsningen på alle arbejdsløshedsproblemer i Danmark. I hvert fald, når det kommer til unge mennesker. Der er en meget ensporet strategi at observere og ikke megen diskussion af eventuelle alternativer. Jeg har endnu ikke talt med nogen unge arbejdsløse uden en uddannelse, der mener, at uddannelse skulle kunne afhjælpe Danmarks arbejdsløshedsproblemer. Mange af de unge, jeg har talt med, var selvfølgelig interesserede i at tage en uddannelse for at kunne gøre sig selv konkurrencedygtige i et samfund, hvor der bliver stadig hårdere kamp om arbejdet, men det var altid med en form for håbløshed i mente, da denne jobkonkurrence virkede tabt på forhånd, og udsigterne til at være en af de få udvalgte var lange.

Der gøres en del i Uddannelsesby, for at inkludere de unge i debatten om uddannelse. Kommunen er meget interesserede i, hvordan de unge mener, at man nemmest får de unge i uddannelse. Spørgsmålet de unge stilles er dog ikke, hvorvidt de unge synes, at det er en god idé, at alle skal tage en uddannelse, men hvordan dette skal foregå, ligesom var hensigten med Jagten, som jeg beskrev i mit metodekapitel. Projekter som disse viser tydeligt, hvordan det er blevet standarden i arbejdet med unge, at løsningen på deres problemer og vejen til et sundt, fyldigt og godt liv er igennem uddannelse. I år, i 2015, er temaet for Jagten hvordan unges sociale miljø har en effekt på deres valg angående uddannelse. Nogle af de ting, der skal diskuteres er altså, hvordan eventuelt direkte eller indirekte gruppepres kan betyde, at man lader være med at tage en uddannelse eller tager en uddannelse af en bestemt art. Det er interessant for kommunen at vide, om det har nogen effekt på den unges valg af uddannelse, at alle dennes venner vælger at tage en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse efter folkeskolen etc.

I mine egne samtaler med de unge gjorde de mig flere gange opmærksom på, at de mener, at UngeGuiden kunne hjælpe dem bedre med at blive uddannelsesparate ved at guide dem i retning af relevante uddannelser eller at hjælpe dem med at finde den rigtige. Dette skulle være et alternativ til at tvinge dem ud i, hvad der virker som tilfældige uddannelser.

Den ensporede forestilling af uddannelse som løsningen er et typisk element af policyudvikling. Ifølge Shore og Wright (2005, 3), så er alternativer ofte udelukkede i policyudvikling. En årsag til dette kan være, at de regeringsinstrumenter, der er knyttet til policy, eksempelvis normative

forestillinger og præsentationer, har en funktion i, at individer modificerer deres 'selv' til at være kompatible med normen, når de udsættes for disse. Hvis man begyndte at præsentere andre løsninger i policyen på området, så ville den normative forestilling om uddannelse eventuelt gå tabt. Igennem teknologier af selvet, så forsøger individer jo netop at tage kontrol over deres eget liv og øge deres kompetencer (Lemke, 2002).

Det skal dog nævnes, at man i Uddannelsesby kommune og ved UngeGuiden dog har brudt med det element af Shores og Wrights definition af policy, at der ikke tages andre alternativer i betragtning som løsningen på et problem. Her har man jo som bekendt ønsket netop at blive præsenteret for alternativer fra de unge. Disse alternativer har man søgt igennem det fokusgruppeinterview som jeg blev ansat til at udføre. Fokusgruppeinterviewet kom dog kun på tale i og med, at der var lidt ekstra penge tilbage hos Uddannelse til alle Unge, der skulle bruges i slutningen af året. På trods af et succesfuldt interview med brugbare resultater virkede hele projektet og motivationen bag at starte det op lidt sekundært. Det er altså ikke en streng nødvendig del af dansk arbejdsløshedspolicy, at man søger alternative løsninger blandt de mennesker som policyen egentlig påvirker mest, men en tiltrængt personlig tro på, blandt dem der sætter sådanne projekter i værk, at det kan være til gavn.

Venlig magtudøvelse

UngeGuiden kontakter indimellem dem, de rådgiver. Helt konkret ringer de simpelthen de unge op og spørger ind til deres uddannelse. ”Gik det godt med eksamenen?” og ”kom du afsted i går?” er eksempler på, hvad guiderne ringer og spørge de unge om. Da jeg interviewede guiderne i juni 2015, var UngeGuidens fokus at få folk klar til uddannelse, så de kunne starte efter sommerferien. Bagefter kommer det til at handle om fastholdelse. Helene forklarer, at UngeGuiden har sin egen årscyklus angående arbejdsopgaver. Angående fastholdelse igennem opringninger, så gør de dette, fordi mange af de unge har været igennem såkaldte ”fjumreår”¹⁰ (guidernes ord) og det at starte op igen kan være svært, hvilket guiderne har erfaret. Derfor vil de gerne sikre sig, at de unge kommer godt igang. Som Helene siger, vil UngeGuiden gerne have, at de unge klarer sig godt, ”... derfor påtager vi os nærmest en morrolle. Vi samler på succeshistorier, kan man sige”, forklarer hun.

Sådan en tilgang kan sammenlignes med On Track, der også udøver venlig magt igennem overvågning (Kamp, 2005: 5-6). Ligesom On Track i Australien, som Kamp studerede, så tjekker

¹⁰ Et fjumreår er et negativt ladet dansk begreb, der henviser til et år, ofte efter en endt ungdomsuddannelse som de gymnasiale, hvor den unge ikke ved hvad han/hun skal og derfor ”fjumrer” rundt med rejser eller andet.

UngeGuiden op på de unge for at sikre sig, at de overholder deres aftaler, men de sympatiserer også med de unge, når de møder forhindringer. UngeGuiden viser indimellem de unge, at de synes, det er synd for dem, når de eksempelvis ikke kan få en elevplads og sidder fast i uddannelser. Igennem denne relation findes der en form for venlig magtudøvelse i stil med den Bartholdsson observerer i skolen (Bartholdsson, 2009: 29 ff.). Overvågningen af de unge i form af regelmæssige tjek omkring, hvordan det går på uddannelsen etc. er en magtteknik, der forsøger at minimere modstanden ved at fremstå som omsorg. Angående guiderne legitimitet, så er de unge i den daglige kontakt godt klar over, at guiderne er ”højere i hierarkiet”, og at man bør lytte til dem. Dette er ikke blot på grund af alder som i Bartholdssons studie, men er også baseret på den forælderrolle som guiderne påtager sig over for de unge. Desuden fremstiller den danske arbejdsløshedspolicy og dermed de krav og forventninger, de unge stilles overfor, at et uddannelsesforløb er normen, og hvis man ikke har styr på sin uddannelse, så har man brug for en guide. Relationen imellem den unge og guiden er altså fra start, at guiden har styr på noget som den unge ikke har styr på. Dette er begge parter medvidende om, hvilket gør overvågningen OK for de unge.

UngeGuiden taler også meget med de unge om, hvad de kan vælge at uddanne sig til. Når de unge har en idé om, hvad de vil, så hjælper UngeGuiden til uanset, hvilken uddannelse de unge ønsker at tage. Dog må guiderne også nogle gange skyde nogle drømme ned, som Ib siger. Det ønsker de selvfølgelig ikke at gøre, men de føler det som deres pligt at fortælle de unge, at der ikke findes jobs til nyuddannede dyrepassere og arkæologer etc. På dette punkt findes der imellem UngeGuiden og de unge også en form for indirekte kontrol, hvor guiderne forsøger at sende de unge i bestemte retninger. Her er selvfølgelig ikke tale om tvang i samme omfang som uddannelsespålægget, der ikke kan adskilles fra neoliberalistisk incitamentstilgang, men der er stadig tale om en regeringsteknik i og med, at de kommunalt ansatte forsøger at påvirke de unges valg i livet. Som bekendt findes der ingen tvang angående, hvilken uddannelse man som uddannelseshjælpsmodtager skal tage i den danske policy på området. Derfor har guiderne altså hverken beføjelser eller pålæg om at skulle sende de unge ud i bestemte uddannelser. Det forsøger de dog at gøre alligevel, hvilket virker som en oprigtig bekymring for, at de unge skal uddanne sig til arbejdsløshed fra guiderne. Ikke desto mindre formidles rådene fra UngeGuiden med legitimitet til et subjekt, der ved det har brug for hjælp til at blive normal og derfor oftest gør, hvad der bliver sagt. Her er der altså tale om en form for venlig magt med formålet at overbevise de unge om at gå i en retning, der er bestemt passende af andre.

Retorikken der anvendes i UngeGuiden, så det ikke i samme grad er tydeligt, at der findes krav til de unge, men at UngeGuidens indsats mere anses som et tilbud, er noget der virker ifølge guiderne. Når jeg har talt med de unge, der har været i kontakt med UngeGuiden, så udtrykker de også alle, at den personlige kontakt imellem til guiderne er rar og respektfuld. Specielt Laura, der har nogle sociale vanskeligheder, som beskrevet tidligere, er meget fokuseret på ikke at blive talt ned til af kommunen, men at blive behandlet med respekt som et voksent menneske. Dette er et synspunkt mange af de unge har bragt op, når jeg har spurgt indtil den personlige kontakt med UngeGuiden. Det er vigtigt for de unge at kunne svinge sammen med guiderne, og at de tager deres situation alvorligt. De unges udtryk omkring dette går godt i spænd med guidernes forklaring af deres myndighedsrolle som maskeret og næsten skjult, hvilket kendetegner den venlige magtudøvelse Bartholdsson gør opmærksom på. Det er også min opfattelse efter at have set unge komme og gå på UngeGuiden, at der er en god kemi imellem aktørerne. De unge jeg har observeret under disse omstændigheder, har altid virket glade og smilende over for guiderne og vice versa. Jeg har, ud fra de yderligere observationer, jeg har foretaget, samtaler med guiderne og samtaler med de unge, heller ingen grund til at tro, at kontakten er andet end respektfuld og anerkendende.

Guiderne betegner i den forbindelse UngeGuiden som et paradigmeskifte, hvorefter man nu ikke længere siger til folk, at de skal finde et arbejde eller en uddannelse for ellers ryger deres ydelser. ”Det er jo ikke sådan vi siger”, fortæller Lasse i hans forklaring af retorikken i UngeGuidens kontakt med de unge. I det her tilfælde fremstår det, hvordan UngeGuiden kan tvinge de unge til at gøre noget uden egentlig at sige, at de skal. Ib forklarer, at der ikke er nogen grund til, at kravene kommer frem som en eller anden form for stok, der er klar til at prygle folk igang. ”Man starter med at invitere folk. Hvis de ikke dukker op, så bliver de indkaldt, og hvis de så stadig ikke dukker op, så bliver det dog nødvendigt at løfte pegefingeren”, tilføjer han.

UngeGuiden løfter pegefingeren

Flere af mine informanter havde fået at vide af UngeGuiden, at nu skulle de begynde på en bestemt uddannelse, ellers ville de miste deres uddannelseshjælp og heller ikke kunne få SU. Dette var som bekendt tilfældet med Laura og Kamilla, der under fokusgruppeinterviewet var i gang med at uddanne sig som smede, dog uden ambitioner om at skulle være smede i fremtiden. Karoline, endnu en informant jeg mødte igennem fokusgruppeinterviewet, er vurderet som værende åbenlyst uddannelsesparat. Dette er hun enig i, men hun mener ikke at have fået hjælp til at blive det fra UngeGuiden. Da jeg talte med hende i forbindelse med fokusgruppeinterviewet havde hun været

parat længe inden hendes kontakt med UngeGuiden. Hun manglede dog en elevplads og var derfor havnet på uddannelseshjælp. Efter det såkaldte grundforløb på mange erhvervsuddannelser, så kræver fortsættelse på uddannelsen, at man kommer i praktik i en virksomhed. Under dansk policy på området kræves det samtidig af Karoline, at hun skal begynde på en uddannelse, hvis hun ønsker økonomisk støtte fra kommunen. Hvis hun af praktiske grunde, som mangel på elevpladser, derfor ikke kan fortsætte på hendes valgte uddannelse, så bliver hun altså pålagt at starte på en helt anden, imens hun leder videre.

Man kan sammenligne Karolines situation med de jobløse langtidsuddannede, som Ofer Sharone har studeret. Disse havde ikke mulighed for at få arbejde, da der var alt for mange ansøgere til de forskellige stillinger. Sharone peger på, at problemet med arbejdsløshed ikke er, at mennesker ikke uddanner sig, men at der ikke findes nok jobs til alle (Sharone, 2014: 52). Dette oplever Karoline i øjeblikket. Hun har kompetencerne til at optage en elevplads i en virksomhed efter gennemførelsen af grundforløbet inden for hendes fag, der er bare ikke nok virksomheder, der tilbyder en. At starte på en uddannelse har altså ikke fået Karoline tættere på et job, hvorfor hun selvfølgelig er skeptisk over for at skulle starte på en anden. Endda en anden, som hun ikke vil have. Karolines situation og Sharones teori præsenterer altså en alternativ måde at tænke på. Måske kan alle arbejdsløshedsproblemer ikke løses med uddannelse.

Helene havde under et af mine møder med hende også et eksempel på, hvordan UngeGuiden har måttet løfte pegefingeren over for en af de unge. Hun er i gang med at guide en, der har været igennem stort set alle grundforløb på EUC, der som bekendt administrerer erhvervsuddannelser. Det seneste han ville være, var cykelmekaniker. Derfor hjalp Helene ham med at blive optaget på cykelmekanikeruddannelsen. Da han så blev optaget, og det hele var i orden, ville han ikke alligevel. Derfor blev UngeGuiden nødt til at fortælle ham, at nu skulle han passe på, ellers ville han blive tvunget ud i en uddannelse, han ikke selv valgte. I sådan en situation ryger ansvaret over på UngeGuiden, der altså så må tage myndighedsrollen på sig. Igennem forskellige snakke med UngeGuiden og kravet om uddannelse, mener Helene, at han nu blevet parat til at tage en HF, en form for gymnasial uddannelse. Hun tvivler dog på, at han gennemfører.

Kapitel 6: Effekt og respons

I dette kapitel vil jeg starte med at redegøre for den modstand, de unge udøver. Derefter følger en diskussion af, hvilke årsager denne modstand kan have. Ud over den subjektive ambivalens som jeg allerede har diskuteret en smule, så har dette speciale jo indtil videre haft et teoretisk perspektiv, hvis fokus har været assimilerende regeringsteknikker, der egentlig ikke burde møde modstand.

Modstand

Som policys ansigt udadtil i forhold til de unge, så er det UngeGuiden, der først og fremmest oplever den modstand de unge indimellem udviser. Den eneste modstand, jeg selv har oplevet har været, når de unge udtrykte sig negativt om UngeGuiden og uddannelsespålægget i interviews og samtaler. Fegan (1986 i Ortner, 1995: 175) ville måske pointere, at negative udtalelser til mig, der kun bliver anvendt i dette speciale, ikke er modstand, da det ikke nødvendigvis har til hensigt at være modstand. Det fokusgruppeinterview, jeg foretog for UngeGuiden, hvor igennem jeg har observeret flest negative udtalelser, var dog præget af, at de unge vidste, at UngeGuiden ville læse resultatet. Fokusgruppeinterviewet blev faktisk en mulighed for modstand, hvilken de unge greb. Et eksempel på en negativ udtalelse kom fra Jens, hvem jeg tidligere har refereret til, da jeg spurgte ”hvad er det første i tænker på, når jeg siger UngeGuiden?”, som det første diskussionsemne. Jens svarede anonymt, men velvidende, at guiderne ville læse dette: ”UngeGuiden er et komplet spild af tid og energi”. Jens refererede selvfølgelig til det gennemgående kritikpunkt fra de unge, at UngeGuiden tvinger folk ud i irrelevante uddannelser.

Guiderne på UngeGuiden forklarer selv, at det er deres erfaring, at de unge gerne vil uddanne sig. Der virker dog til at være en form for dissonans imellem, hvad de to grupper mener med at uddanne sig. For guiderne er en uddannelse en uddannelse, det vigtigste for dem er sådan set bare, at de unge kommer igang. For de unge er der dog stor forskel på en uddannelse og den rigtige uddannelse. Angående modstand i situationer som Karolines, hvor hun ikke kan finde en elevplads og derfor bliver tvunget til at tage en ny uddannelse, så er UngeGuiden faktisk enige i protesten. Det er en kedelig situation for dem, mener guiderne, så de kan godt forstå frustrationerne. Men når de unge forstår, at UngeGuiden også synes at det er synd for dem, at ”der er frygteligt mange virksomheder der ikke tager del i deres ansvar”, som Helene mener, så er modstanden til UngeGuiden ikke så slem ifølge guiderne. I sådan en situation kan systemets manglende sammenhæng faktisk virke til dets egen fordel. Når UngeGuiden har mulighed for at pege på virksomhederne som synderne, og

derigennem opnå de unges sympati og skabe gode relationer, så bliver det nemmere for dem at udøve den venlige magtform.

Som sagt har jeg ikke personligt oplevet dårlig stemning imellem guiderne og de unge. Guiderne redegør dog selv for en form for modstand, de indimellem oplever, nemlig i form af direkte brok. ”Det er jo vigtigt at bidrage til samfundet”, siger guiderne i UngeGuiden, når de oplever brok fra de unge og skyer ikke fra at forsvare systemet, når de unge gør modstand. Ib forklarer, at det kun er i overgangene til nye ting, at de unge brokker sig. Når der går lidt tid og reglerne synker ind, så er det ikke så slemt. ”Nå, ja... jeg skal i uddannelse, jeg må hellere tage mig sammen, tænker den unge”, tilføjer Lasse. Han forklarer, at de unge godt ved, at det er dét kommunen, samfundet og i øvrigt også familien og alle mulige andre forventer af dem. Dette er et eksempel på, hvordan regeringsteknikker og teknologier af selvet ikke bare modificerer subjekters moralkodeks, men rent faktisk også mindsker konkret modstand som en følge af dette.

Ydermere bliver det klart, hvordan Willis forstår strukturelle omstændigheders indflydelse på modstand. Der er dog selvfølgelig stor forskellighed i omstændighederne imellem de arbejderklassedrenge Willis studerede i 1970'erne og de unge, jeg har studeret i dette speciale. Derfor vil jeg ikke prøve at sammenligne mine informanter med Willis'. Dele af hans teori er dog kompatibel med mine egne observationer. Willis argumenterer for, at kognitiv forståelse og symbolik leder til en anti-skole oprørstendens blandt hans informanter. Kulturen omkring denne tendens blandt arbejderklassedrengene, har ifølge Willis' rå interviews fra bogen stor lighed med kulturen, som findes på industrielle arbejdspladser, hvilket er den retning, drengene er ved at tage. Det er Willis' pointe, at de strukturelle omstændigheder holder arbejderklassedrengene fast i symbolsk arbejde, nemlig arbejderklassejobs. De strukturelle omstændigheder, Willis forklarer tendensen med, er selvfølgelig den evige, altid skiftende forestilling omkring klasse, men også at uddannelse og andet arbejde end arbejderklassejobs er feminint af karakter (Willis, 1977: 148). Den symbolske modstand, nægtelse af skolegang blandt arbejderklassedrenge, er ifølge Willis dog ikke evig, faktisk er den nærmere kortlivet, da strukturelle omstændigheder påvirker drengene i en retning af omstillingsparathed (Willis, 1977: 151-152).

Mine undersøgelser har ikke været fixeret på medlemmerne af en speciel social klasse, så jeg skal ikke kunne sige noget om, hvorvidt den modstand, de unge udøver har at gøre med dette. I denne sammenhæng vil jeg også hellere fokusere på Willis' idé om, at udefrakommende faktorer har mulighed for at påvirke modstand (ibid.). Strukturelle omstændigheder som policy kan ifølge Willis

enten forstærke eller underminere modstand. Dette ses i de unges dalende modstand, når de tænker over, hvad der forventes af dem. Det er bemærkelsesværdigt i denne sammenhæng, at de unge alle er imod uddannelsespålægget, når jeg spørger dem, men samtidig synes, at det er vigtigt at gøre som guiderne på UngeGuiden siger. De siger jo, at man skal tage en uddannelse. Der er altså en form for selvmodsigtelse iblandt de unge, der på den ene side synes, at det er spild af tid at tage en uddannelse, men på den anden side på grund af policy tror, at de er unormale, hvis de ikke gør det.

Dette er også en kærkommen mulighed for, i forbindelse med konkret modstand, at diskutere Ortner's forståelse af subjektiv ambivalens. Jeg har tidligere benyttet mig af denne forståelse for at forklare, hvordan policy og forventninger ikke bare er en assimilationsmaskine som man godt kan få indtrykket af, når man studerer governmentality. Som jeg nævnte tidligere kan subjektiv ambivalens dog endnu tydeligere forstås i relation til modstand. Ortner forklarer jo, at individer ikke ved, om de skal yde modstand eller være medvillige, og at man i virkeligheden ser en smule af begge dele. Dette sker, fordi individet bliver tilbudt en belønning ved at følge den såkaldte normale adfærd, selvom de måske også har lyst til noget andet (Ortner, 1995: 175). I dette tilfælde ville belønning bestå af anerkendelse fra samfundet igennem at tage en uddannelse, og at lade være at yde modstand.

Toget til arbejdsløshed

De unge mennesker vil i bund og grund gerne have en uddannelse, forklarer guiderne mig. De vil have uddannelse og arbejde ligesom alle andre. Når man først har taget en uddannelse, så skulle det ifølge guiderne desuden blive meget nemmere at finde et job. Guiderne mener jo rent professionelt også, at uddannelse er løsningen på arbejdsløshed. ”Man er nødt til at hoppe på toget”, afslutter Ib. Dette er også en diskussion, guiderne forsøger at undgå med de unge, da denne ”kendsgerning” helst skal fremstå som indlysende.

De unge mener dog som nævnt, at dette tog ofte fører til arbejdsløshed. Den primære årsag til modstand som jeg har observeret, er en forståelse af uddannelsespålægget som et alt for stort pres, men også en idé om uddannelse som en blind vej. De unge forstår uddannelse som hårdt arbejde samtidig med, at man ved, der ikke findes nogen jobs. Regeringen har i tilslutning til dette et mål om, at 95 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Under diskussionen af dette mål med Laura fra tidligere, udtrykte hun, at det ville være spild af tid og energi at forsøge at opnå dette. Selv hvis det lykkedes at nå målet ville der, ifølge hende, jo alligevel ikke være

arbejdspladser til alle disse uddannede mennesker. Hun følte, at smedefaget hun var blevet tvunget til at uddanne sig i, var alt for mandligt domineret til, at hun nogensinde ville kunne få et job med den uddannelse. Hun sagde det ikke ordret, men jeg tolker hendes argument som om, at hvis hun samtidig skulle kæmpe med 95 % af hendes årgang om de få eksisterende jobs, så ville det være endnu mere håbløst.

I stedet for uddannelsespålæg, så bør presset derfor komme i form af pålæg om noget, der giver mening, altså noget de unge selv ønsker, og som er relevant, mener blandt andre Kamilla. Et forslag var aktiveringspålæg. Jens forklarede mig på et tidspunkt, at det ville give mere meningen at blive tvunget ud i noget, der gavnede samfundet. Tilfældige uddannelser som man alligevel kører død i og springer fra, er ikke vejen frem, mente han. Jeg har under mit feltarbejde aldrig stødt på den slappe berettigelseskultur og forsørgelsesmentalitet, som neoliberalismen i 1980'erne og 1990'erne satte hårdt ind på at fjerne fra danskernes selvforståelse igennem incitamentstilgange. Som i beskrivelsen af Jens' perspektiv ovenfor, så gjorde flere af mine informanter det tit klart, at de ikke syntes, man bare skulle gå derhjemme og lave ingenting for sin uddannelseshjælp, men at det man bliver tvunget ud i bør genovervejes. Tendensen til, at mennesker med uddannelser i høj grad også har været arbejdsløse siden 1970'erne som Sharone observerer (2014:1), er jo altså heller ikke en tendens, der er gået de unge arbejdsløse uden en uddannelses næser forbi. Derfor er de med god grund meget skeptiske over at skulle bruge en masse tid og energi på at uddanne sig, og så derefter havne i samme situation som de er i nu.

Identitet og selvforståelse

I de følgende afsnit vil jeg diskutere, hvordan normative forestillinger påvirker individet. Her er dog ikke blot tale om individets moralkodeks som jeg allerede har diskuteret i lyset af governmentality-perspektivet. De følgende afsnit omhandler, hvordan individer opfatter sig selv i det hele taget. Udover, at policy kan siges at skabe nogle mentale omstændigheder for individer, hvorigennem teknologier af selvet lader individet modificerer dets moralkodeks til at passe ind, så skaber policy også nogle omstændigheder i systemstrukturen omkring et samfund. Disse indebærer eksempelvis, hvordan man konkret søger uddannelseshjælp, i hvilken grad man skal være omstillingsparat til at tilfredsstille samfundets behov, og hvordan reglerne generelt ser ud. Disse omstændigheder i systemstrukturen har jeg observeret har en vis indflydelse på menneskers identitet og selvforståelse, hvilket de følgende afsnit vil uddybe.

I et neoliberalistisk samfund er menneskets erhverv, uddannelse eller måske mangel på samme som Sarahs udtalelser tidligere understreger, så stor en del af dets forestillinger af det selv, at det kan forsage stor forvirring, når andre begynder at ændre på disse forestillinger. Denne forvirring kan lede til modstand, som kan observeres i de unges udtalelser om eksempelvis uddannelsespålægget.

Karakternedsmeltning

Jeg mener, at der findes en lighed imellem mennesker, der ikke har en fast arbejdsplads at være loyal overfor som Richard Sennet beskriver, og unge mennesker, der tvinges ud i, hvad de selv ser som irrelevante uddannelser. Ligheden findes i forhold til tilhørsforhold og egen identitetsforståelse. Der er tale om vidt forskellige konkrete omstændigheder, men pointen med denne sammenligning skal heller ikke findes i forskellene på de to samfundsgrupper, men i lighederne imellem de strukturelle omstændigheder, der omfatter dem og de udfordringer, de dermed står overfor, nemlig en form for maskeret kontrol, hvor individet konstant skal være omstillingsparat til at tilfredsstille samfundets behov. Mange af de overordnede omstændigheder for identitetskriser og karakterbrist, som Sennett beskriver, går igen i de to grupper. I trit med Sennetts teori om hvordan det fleksible menneske, konsulenten uden et fast tilhørsforhold til en bestemt arbejdsplads, i sidste ende ender med at stå over for identitetskriser og en såkaldt ”karakternedsmeltning” (Sennett, 1999), så mener jeg, at det samme gør sig gældende, når statens uddannelsestvang over for unge bliver en realitet for personer i situationer som Sarahs.

Ifølge Sennett er mennesket vant til usikkerhed i form af risikoen for katastrofer eller krig etc., hvilket betyder, at man skal være omstillingsparat. Det der adskiller usikkerheden omkring karriere i den fleksible kapitalisme er dog det, at den sælges som noget positivt. Flexibiliteten ses som en længe ventet flugt fra, hvad Max Weber kalder et bureaukratisk ”jernbur” af tid, men udgør alligevel en ny form for kontrol, hvor ustabilitet er det nye normale, hvilket man skal indstille sig på, hvis man vil klare sig (Sennett, 1999: 30). Sennett observerer, at arbejdskraft under sådanne omstændigheder bliver rodløse og mister evnen til at styrke deres karakter. Denne lider faktisk under de konstante omstillinger. Friheden i form af fleksibilitet går nemlig begge veje, og arbejdsgiveren slipper for at have ansvar over for sine medarbejdere ved at ansætte på konsulentbasis. Det gør det simpelthen mere smertefrit eventuelt at afskedige medarbejderen, der samtidig heller ikke bliver dækket af diverse ordninger og regler angående medarbejdertrivsel på arbejdspladsen (Sennett, 1999: 7-8). Tilsvarende sælges uddannelse til de unge med løftet om ”det gode liv”, men leder i mange tilfælde til arbejdsløshed på den anden side, hvis de overhovedet når

så langt, hvilket Sharone gjorde os opmærksom på kunne eksemplificeres med Karolines mangel på en elevplads og forsmag på virkeligheden på den anden side af uddannelse.

De unge deler altså en række omkringliggende omstændigheder med de fleksible konsulenter. For det første er det bestemt udefra, hvordan begge grupper skal opføre sig, hvis de vil klare sig. Disse bestemmelser kommer fra henholdsvis arbejdsgivere i virksomheder og de policyudviklende magthavere. Dernæst mangler begge grupper faste tilhørsforhold. I tilfældet med konsulenterne er de tvunget til at være fleksible og omstillingsparate, hvis de skal kunne klare sig på arbejdsmarkedet. Det samme er de unge, hvis de skal kunne klare sig i vores samfund generelt, imens de er uden job. Man skal som ung arbejdsløs uden en uddannelse ikke blot kunne omstille sig til at være studerende, men selv når man er i gang med et studie skal man kunne omstille sig til andre studier, hvis man pludselig sidder fast.

Som Sennett forklarer, så er karakter den del af menneskets identitet, der opbygges igennem blandt andet langsigtede mål og anerkendelse af subjektivt værdifulde personlighedstræk (Sennett, 1999: 8). Policy forhindrer forfølgelse af langsigtede mål, når man tvinger mennesker midt i uddannelser til at tage andre uddannelser evt. på grund af manglende elevpladser. Man kan heller ikke få lov at fremhæve ens stolte personlighedstræk, når man som Sarah bliver hevet ud af pædagogfaget for at blive bedre til matematik. Denne nye kontrol sælges som noget positivt, så de unge kan få "et godt liv".

Livsfaser og selvopfattelse

Som uuddannet, men voksen, hvilket mange af mine informanter, der enten er eller har været på uddannelseshjælp anser sig selv som, så ses det som et skridt tilbage at starte på en uddannelse, fordi det i disse menneskers øjne anses som en ting, der hører ungdommen til. Det er selvfølgelig hovedsageligt de lidt ældre af mine "unge" informanter, der var vant til at blive behandlet som alle andre voksne af systemet inden reglerne ændrede sig, og der kom uddannelsespålæg i 2014, der føler denne effekt af tilbagegang i livsfasen. Samtidig findes der en enighed i vigtigheden af at have en uddannelse for at kunne kalde sig voksen, ansvarlig og normal. Denne forståelse skal dog ses i en forbindelse til dansk arbejdsløshedspolicy, og hvad der fremstilles som normalt angående uddannelse. På andre områder eksempelvis igennem forældreskab kunne disse mennesker føle sig meget voksne.

For igen at anvende Sarah som et eksempel, så har hun et barn og derigennem et stort ansvar. I den forbindelse forklarede hun mig, at hun føler sig voksen. Alligevel føler hun sig ”som en teenager” så længe, hun ikke har en uddannelse. Dette, forklarer hun, har meget at gøre med, hvordan hun tror andre mennesker ser på hende, når hun er på uddannelseshjælp og ikke har fået en uddannelse inden hun fik børn. Det er altså i høj grad udefrakommende faktorer, som definerer normativ adfærd, der motiverer Sarahs uddannelse. På grund af disse omstændigheder kan hun ikke få lov at afslutte sin ungdom og se sig selv som den voksne, ansvarlige mor, hun gerne vil være. Først skal hun forlænge sin uddannelse og dermed genoptage sin ungdom.

Uddannelsesskepticisme og modstand kan altså være grundet et menneskeligt behov for udvikling i forskellige livsfaser. Systemet er nemlig designet på en måde, der holder mennesker fast i uddannelse og derigennem kan skabe en følelse af forlænget ungdom. Når man holdes fast i uddannelser og behandles som ”ung” i stedet for voksen kan man føle, at man ikke er færdigudviklet.

Som nævnt tidligere, så er alle de unge jeg har talt med, vedrørende den direkte kontakt til systemet, meget opsatte på at blive talt til og blive anerkendt som voksne mennesker¹¹. Denne tendens kan være baseret på deres selvforestilling inden uddannelsespålægget blev en realitet i 2014, og alle under 30 uden en uddannelse herefter er blevet kategoriseret som ”unge”. I dansk arbejdsløshedspolicy er de sociale normer jo afgjort ud fra alder. Hvis man er over 30, anses man som voksen og behøver ikke at tage en uddannelse for sin kontanthjælp. Dette tager ikke højde for den subjektivitet der kendetegner forståelsen af, hvornår man er ung, og hvornår man er voksen i det såkaldt moderne samfund.

Derfor er det ikke svært at forstå den forvirring omkring selvet som jeg har observeret iblandt mennesker som Sarah. Wall forklarer jo også, på grund af ændringer i sociale normer, at det ikke er muligt at vurdere livsfaser hos individer ud fra generelle parametre som alder, uddannelsesforløb eller forældreskab etc. I dag er der tale om større variation i begivenhederne, der ofte har betydning for, hvordan individet anser sig selv. Desuden er processen ofte meget længere, end den var for de

¹¹ Jeg er udmærket klar over dette speciales paradoks i dette henseende. Jeg kalder selv de unge for ”unge”. Dette har jeg dog set mig nødsaget til, for at klargøre hvilke informanter jeg henviser til og er baseret på hvordan de anses af samfundet. I øvrigt har mange pointer været delt af uddannelseshjælpsmodtagere i aktivering, tidligere uddannelseshjælpsmodtagere (studerende) og så videre. Af overskuelighedsmæssige årsager har jeg anvendt mærkatet ”unge” for at redegøre for generelle synspunkter imellem disse undergrupper. I tilfælde hvor der kan være tvivl om hvem de ”unge” er, har jeg udspecificeret dette.

unges forældre. Den unge i overgangsfasen gennemgår en langtrukket, uforudsigelig vej, der ofte inkluderer flytning ind og ud af forældrenes hjem, større tendens til at bo alene og med en større variation angående forholdet imellem partnerskab og forældreskab. De to forhold hænger ikke nødvendigvis sammen længere. I øvrigt på grund af et omskifteligt arbejdsmarked for unge mennesker, så er der større tendens til arbejdsløshed eller at have en usikker kontrakt frem for et job for livet, hvilket var normen for nutidens unge menneskers forældres generation (Wall, 2001: 7 ff.).

Hvis man tager et rolleteoretisk perspektiv på disse kendsgerninger, så vil det vise, hvordan selvopfattelse er foranderligt, ikke bare igennem hvilke forventninger individer udsættes for, men også igennem deres socialisationserfaring i forbindelse med disse forventninger. Som Linton ville foreslå (1936), og som George ville bekræfte (1993: 354), så forventes det af alle, der har *status* som ung i Danmark, at de påtager sig *rollen* som studerende. Rolleteoretikere som socialpsykologen Orville Brim (1966) og sociologen Bruce Biddle (1979) begyndte, siden Lintons præsentation af idéer, at beskæftige sig med begreber som rolleallokation og socialisation. Rolleallokation omfatter de processer, hvorved roller tildeles individer, og den relaterede dynamik, der findes i ind- og udgang af roller. Socialisation omfatter de processer, hvorved sociale strukturer transmitterer til individer, de evner og attituder det kræver for at kunne opføre sig på den måde det forventes af dem (George, 1993: 354 ff.). Rolleteoretikere som sociologen John A. Clausen (1968) anser sociale normer for at være basen for enighed angående forventninger omkring adfærd, rolleallokation og timingen af denne. Rolleallokation finder sted igennem socialisationserfaring der enten er baseret på positiv anerkendelse for forventet adfærd eller sociale sanktioner, når individet ikke formår at opføre sig som forventet (George, 1993: 354). Igennem socialisationserfaring, hvor individet bliver anerkendt for adfærd, der kan forenes med forventningerne og bliver sanktioneret for det modsatte, enten socialt, økonomisk eller begge dele som i tilfældet med de unge, jeg har studeret, så påvirkes selvopfattelsen (ibid.). På den måde kan der opstå konflikt med tidligere forståelser af selvet, men også i forhold til selvforståelse baseret på andre aspekter af livet.

Kapitel 7: Konkluderende bemærkninger

I dette kapitel afrunder jeg mit speciale. Jeg starter med at opsummere de resultater og den viden, der er blevet produceret igennem min empirianalyse. Derefter perspektiverer jeg denne viden i forhold til hvordan yderligere forskning skulle kunne bidrage, og hvad den kan bruges til i forskellige henseender.

Specialets resultater

I dette speciale har jeg belyst, hvordan dansk policy vedrørende unge arbejdsløse uden en uddannelse, er bygget op og er blevet til. Det der især kendetegner den nuværende policy, er en forståelse af uddannelse som løsningen på arbejdsløshed og en åbenhed angående love og regler, der er baseret på kategorisering af mennesker ud fra kommunal vurdering. For at få unge til at uddanne sig anvendes der sproglige maskeringer af love og regler, som gør det muligt at kategorisere og behandle unge arbejdsløse uden at tage hensyn til netop love og regler. Disse vil aldrig kunne forudbestemme kommunens beslutninger i enkelte sager under de givne omstændigheder. Samtidig anvender de kommunale instanser, der har med de unge at gøre, som UngeGuiden, sig af indirekte magtmetoder i form af præsentation af normative forestillinger og venlig magtudøvelse, der normaliserer unge til at tage en uddannelse og ofte opfattes som omsorg. Disse magtmetoder anvendes i trit med den neoliberalistiske regeringsforms ideologi, hvis ophav og indgang i dansk arbejdsløshedspolicy har været en del af udviklingen i den ”moderne” verden siden 1970’erne.

Det er også ovenstående omstændigheder, der karakteriserer forholdet imellem de unge, instanser som UngeGuiden og policy generelt, hvilket desuden er præget af en vis urørlighed fra de unges position. De unge har hverken mulighed for at påvirke kategoriseringen af dem selv eller selve motivationen bag denne kategorisering, nemlig forståelsen af uddannelse som løsningen på arbejdsløshed. Dette er et problem samfundet i højere og højere grad individualiserer. Faktisk mener de unge generelt ikke, at uddannelse nødvendigvis øger chancerne for at få et job. Blandt andet derfor skulle man tro, at der fandtes en betydelig og konsekvent modstand fra de unge imod uddannelsespålægget, men dette er ikke tilfældet. Den modstand jeg dog har observeret, er præget af en subjektiv ambivalens og undermineres igennem førnævnte præsentation af normative forestillinger og venlig magtudøvelse. Igennem disse teknikker foregår der en transformation af

selvet, så individer tilpasser sig normative forestillinger og begynder at forstå uddannelse som den rigtige vej, og derfor mindsker deres modstand.

Igennem denne udvikling og baseret på de strukturelle omstændigheder, der er aktuelle for unge arbejdsløse uden en uddannelse, så påvirkes de unge dog også på en måde, der har konsekvenser for deres selvforståelse og identitet generelt, ikke bare angående deres moralkodeks. Udover forståelsen af uddannelse som ligegyldig, så kan også disse omstændigheder fungere som katalysator for den beskedne modstand jeg har observeret. I lyset af de unges manglende tilhørsforhold igennem talrige uddannelsesskift og krav om omstillingsparathed, så bliver det muligt at forstå, hvordan de unge ofte ikke har mulighed for at forfølge langsigtede mål igennem deres uddannelsesliv, hvilket har indflydelse på og kan forvirre deres selvforståelse. Derudover udgør systemstrukturen i form af kategorisering baseret på alder, en udfordring vedrørende de unges selvforståelse, der i høj grad er baseret på livsfaser. Forståelsen af hvilken aktuel livsfase den unge selv mener at befinde sig i, er baseret på subjektive omstændigheder. På trods af dette kategoriserer dansk arbejdsløshedspolicy konsekvent alle mennesker under 30 år som ”unge”. Igen gennem generaliserende, normative kategoriseringer som denne kan der opstå forvirring vedrørende selvforståelse hos individet, der ellers føler sig voksent og færdigudviklet i andre aspekter af livet. Når andre bestemmer normen, og når denne består i uddannelse blandt unge, så bliver individet nødt til at forlænge dets uddannelsesforløb og dermed dets ungdom, før det oprigtigt kan opnå status som voksent, både i samfundets optik og i dets egen selvopfattelse.

Perspektivering

Selvom dette speciale tager et kritisk perspektiv på neoliberalistiske regeringsmetoder og neoliberalistisk incitamentsfilosofi, så er det vigtigt for mig at understrege min adskillelse af ”uddannelse” og ”uddannelse som løsningen på arbejdsløshed”. Specialet skal altså ikke forstås som værende antiuddannelse. Jeg har en generelt positiv indstilling til uddannelse. Den grundlæggende filosofi bag dette speciale er blot, at når policy tilgodeser systemet frem for de individer, der regeres under denne policy, så opstår der nogle menneskelige konsekvenser, der ikke må ignoreres. Dette kendetegn ved en neoliberalistisk regeringsform er vigtigt at forstå ud fra et næsten hvilket som helst perspektiv, man kan tage på emnet. Herunder præsenteres to aktuelle perspektiver på den viden, der præsenteres i dette speciale.

Forskning

Fra et forskningsmæssigt perspektiv, så er ovenstående relevant, når man ønsker at danne en dybere forståelse af de strukturelle omstændigheder, der lægger til grund for udviklingen af policy, og hvordan disse påvirker de individer, der lever under denne policy. Den viden der er produceret igennem dette speciale, har hovedsageligt været baseret på dette fokus.

Et punkt hvori yderligere forskning ville kunne bidrage til denne viden, findes i incitament og motivation bag magthavernes konkrete udviklingsproces angående policy. Jeg har i dette speciale været en smule inde på overordnede politiske ideologier som katalysator for policyudvikling, men vurderer også, at der er grundlag for at kunne danne et endnu mere detaljeret billede af virkeligheden igennem yderligere forskning. Under mit aktuelle feltarbejde observerede jeg, at flere medarbejdere i Uddannelsesby kommune arbejdede på opstarten af et projekt, der gik under navnet Study Labs. Study Labs har til formål, som Forberedende Voksenundervisning, at kunne sætte folk i uddannelse, også selvom de ikke er fagligt kompetente til at starte på en reel, SU-berettiget uddannelse. Det der adskiller Study Labs fra disse projekter er, at det anses for at bestå af reelle uddannelser. Disse er samtidigt belejlige, da de foregår over webcam med lærere og professorer rundt omkring i Norden. Geografisk placering kan altså ikke længere anvendes som en undskyldning for ikke at starte på drømmeuddannelsen.

Pointen i ovenstående er, at der er tale om, hvad man kan kalde en artificiel uddannelsessektor, hvor regeringen opfinder uddannelser for at få flere i uddannelse. Incitamentet bag sådanne opfindelser kan være, at man ønsker at forbedre statistikkerne over arbejdsløshed. Når mennesker går på en Study Labs-uddannelse er de jo ikke arbejdsløse, hvilket ser godt ud for en regering, der gerne vil beholde magten. Som specialet her viser, er dette jo en hovedprioritet i en neoliberalistisk regeringsform, hvorfor sådanne spekulationer ikke er urimelige. Da Study Labs er et projekt i opstartsfasen, og da dette emne har en vis tyngde, hvilket ville kræve et mere omfattende feltarbejde, så har jeg ikke kunne samle empirisk data til at bakke denne teori op med Study Labs som eksempel. Derfor har jeg ikke gjort en pointe ud af dette i min empiriske analyse, men anvender det i stedet som et eksempel på, hvordan yderligere, dybdegående forskning i incitament for policyudvikling, skulle kunne give en bedre forståelse af policyudviklingen i sin helhed.

Sådan en forståelse kunne også forbedres igennem yderligere forskning i modstand. Som jeg beskrev i mit metodekapitel, har jeg ikke været med som bisidder under personlige møder. Hvis

man i højere grad end jeg har haft mulighed for under mit feltarbejde, kunne have deltaget under møder, hvor de unge fik vurderet deres uddannelsesparathed eller mødte UngeGuiden i dens myndighedsrolle, så kunne der måske tegnes et mere detaljeret billede af modstand og forholdet imellem policyudøvende instanser og individer.

I den forbindelse og apropos vurderingsmøderne, så kunne dette forhold også forstås mere klart, hvis man fokuserede sit perspektiv på den vurderende magts autoritet. I dette speciale fokuserer jeg på normative forestillinger, som i de unges øjne legitimerer sagsbehandlerenes vurderinger og UngeGuidens rådgivning, men hvordan legitimerer sagsbehandlerne og guiderne selv deres autoritet? Ib fortalte mig, at sagsbehandlerne og guiderne i kommunen har vidt forskellige uddannelser, og guiden Lasse har eksempelvis tidligere arbejdet som sagsbehandler. Autoritetens legitimitet kommer altså ikke an på en specifik uddannelse, sagsbehandleren eller guiden har.

I regeringens tjeneste

Hvis man officielt ikke er interesseret i forskning, men derimod tager et perspektiv, hvori man allerede er forenet med idéen, at uddannelse er løsningen på arbejdsløshed, hvilket forventes af eksempelvis kommunens medarbejdere, så er kendsgerningen, at der opstår menneskelige konsekvenser under policyudvikling, hvor systemet tilgodeses over individet, også relevant. Som dette speciale blandt andet forklarer, så kan uddannelsespålægget jo have en negativ effekt på menneskers uddannelsesparathed, hvilket må anses som relevant viden for den professionelle, hvis opgave det er at få flest mulige unge til at uddanne sig. For meget pres og tvang kan give stress og afskrække de unge fra nogensinde at starte på en uddannelse, også selvom dette måske var den unges hensigt.

Ud over uddannelsespålægget findes der i Danmark en række tiltag, der også presser mennesker angående uddannelse. Jeg har ikke empirisk belæg for at behandle konkrete forslag på love og regler angående dette, hvorfor jeg også kun anvender eksemplet i denne perspektivering frem for i min empirianalyse, men der findes motivation fra visse politiske partier til at skære i SU til studerende, der holder pauser under studiet etc. Sådant pres kan virke afskrækkende og dermed eventuelt skræmme folk fra overhovedet at begynde en uddannelse. Man ved altså, at når man først er begyndt, så er der ingen vej tilbage eller tid til pauser under evt. svære perioder. Hvis man holder pause har man spildt sin tid, da man ikke har råd til at starte igen på en lavere ydelse. Yderligere forskning vedrørende stress i forbindelse med pres som dette, men også som i form af

uddannelsespålægget, kan bidrage til viden omkring uddannelsesparathed og dermed motivere udviklingen af alternative metoder til tvang og pres.

Samtidig ville udviklingen af alternative metoder i forhold til uddannelsespålægget eventuelt kunne mindske nogle af de menneskelige konsekvenser, der følger med aktuel dansk arbejdsløshedsolicy. Derfor har jeg heller ingen etiske problemer med at præsentere, hvad dette speciales viden kan bidrage til uden for forskningen.

Litteratur

- Amory, Deborah. 1997: African Studies as American Institution. I: Gupta, Akhil (red.) & Ferguson, James (red.): *Anthropological Location: Boundaries and Grounds of a Field Science*. Berkeley, Los Angeles & London. University of California Press.
- Armstrong, Thomas. 2008: *The Human Odyssey: Navigating the Twelve Stages of Life*. New York. Sterling.
- Arnett, Jeffrey. 2001: Conceptions of the Transitions to Adulthood: Perspectives From Adolescence Through Midlife. I: *Journal of Adult Development*. 8(2):133-143.
- Bartholdsson, Åsa. 2009: *Den Venlige Magtudøvelse*. København. Akademisk Forlag.
- Biddle, B. 1979: *Role Theory: Expectations, Identities and Behaviors*. New York. Academic.
- Brim, O. G. Jr. 1966: Socialization through the life cycle. I: Brim, O. G. Jr. (red.) & Wheeler, S (red.): *Socialization after Childhood*. New York. JohnWiley.
- Clausen, J. (red.). 1968: *Socialization and Society*. Boston. Little, Brown.
- Davies, Charlotte Aull. 2002: *Reflexive Ethnography: A Guide to Researching Selves and Others*. Taylor & Francis e-Library.
- Erikson, Erik. 1959: Identity and the Life Cycle: Selected Papers. I: *Psychological Issues*. 1:1-171.
- Fegan, Brian. 1986: Tenants: Non-violent Resistance to Landowner Claims in a Central Luzon Village. I: *Journal of Peasant Studies*. 13(2):87-106.
- Foucault, Michel. 1978: *The History of Sexuality*. New York. Pantheon.
- Foucault, Michel. 1982. The Subject and Power. *Critical Inquiry* 8(4):777-795
- Foucault, Michel. 1991: Governmentality. I: Burchell, Graham (red.); Gordon, Colin (red.) & Miller, Peter (red.). *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*. Chicago. The University of Chicago Press.

- Foucault, Michel. 1993: About the Beginning of the Hermeneutics of the Self (Transcription of two lectures in Darthmouth on Nov. 17 and 24, 1980). I: Blasius, Mark (red.): *Political Theory* 21(2):198-227.
- Garland, David. 1996: The Limits of the Sovereign State: Strategies of Crime Control in Contemporary Society. I: *The British Journal of Criminology* 36(4):445-471.
- George, Linda K. 1993: Sociological Perspectives on Life Transitions. I: *Annual Review of Sociology*. 19:353-373.
- Jonasen, Viggo. 2009: *Dansk Socialpolitik 1708-2008*. Elektronisk udgave. Viggo Jonasen.
- Kamp, Annelies. 2005: On Track to What? A Foucauldian analysis of a recent Victorian post-compulsory education policy initiative. I: *Youth Studies Australia*. 24(2):39 ff.
- Kelly, P. 2000: The dangerousness of youth-at-risk: the possibilities of surveillance and intervention in uncertain times. I: *Journal of Adolescence*. 23:463 - 476.
- Kvale, Steinar. 1997: *Interview: En Introduktion til det Kvalitative Forskningsinterview*. København. Hans Reitzels Forlag.
- Lemke, Thomas. 2002. Foucault, Governmentality and Critique. *Rethinking Marxism: A Journal of Economics, Culture & Society* 14(3):49-64.
- Linton, Ralph. 1936. *A Study of Man*. New York. Appleton-Century-Croft.
- Merton, Robert K. 1968: *Social Theory and Social Structure*. Glencoe. Free Press.
- O'Malley, Pat. 1996: Risk and Responsibility. I: Barry, Andrew (red.) Osborne, Thomas (red.) & Rose, Nikolas (red.). *Foucault and Political Reason: Liberalism, Neo-Liberalism and Rationalities of Government*. London: UCL Press. 189-207.
- Ortner, Sherry B. 1995: Resistance and the Problem of Ethnographic Refusal. I *Comparative Studies in Society and History*. 37(1):173-193.
- Rasmussen, Anders Fogh. 1993: *Fra Socialstat til Minimalstat. En Liberal Strategi*. København. Samleren.

Rose, Nikolas. 1996: Governing 'advanced' liberal democracies. I: Barry, Andrew (red.), Osborne, Thomas (red.) & Rose, Nikolas (red.): *Foucault and Political Reason: Liberalism, neo-liberalism and rationalities of government*. London: UCL Press. 37-64.

Rose, Nikolas & Miller, Peter. 1992: Political power beyond the State: Problematics of Government. I: *British Journal of Sociology*. 43(2):173-205.

Scott, James C. 1985: *Weapons of the Weak: Everyday Forms of Peasant Resistance*. New Haven. Yale University Press.

Sennett, Richard. 1999: *Det Fleksible Menneske – Eller arbejdets forvandling og personlighedens nedsmeltning*. Gjern. Hovedland.

Sharone, Ofer. 2014: *Flawed System Flawed Self: Job Searching and Unemployment Experiences*. London. The University of Chicago Press.

Shore, Cris & Wright, Susan. 2005: Introduction. I: Shore, Cris (red.) & Wright, Susan (red.): *Anthropology of Policy: Critical Perspectives on Governance and Power*. Taylor & Francis e-Library.

Stoler, Ann. 1986: Plantation Politics and Protest on Sumatra's East Coast. I: *Journal of Peasant Studies*. 13(2):124-43.

Wall, Karin. 2001. Introduction. I: Chisholm, Lynne (red.); Lillo, Antonio (red.); Leccardi, Carmen (red.) & Richter, Rudolf (red.): *Family Forms and the Young Generation in Europe*. Milan. ÖIF.

Willis, Paul. 1977: *Learning to Labour: How working class kids get working class jobs*. Farnborough. Saxon House.

Appendiks 1 – Begrebsapparat

Kontanthjælp

Den økonomiske støtte man kan modtage fra staten når man ikke er i stand til at forsørge sig selv og sin familie kaldes kontanthjælp. For at modtage kontanthjælp skal man engagere sig i at finde et job eller at blive i stand til at arbejde. Samtidig bliver man ofte aktiveret igennem offentlige arbejdsopgaver. For eksempel kan man blive bedt om at give en hjælpende hånd i offentlige institutioner, som børnehaver.

Uddannelseshjælp

Som under-30-årig dansker uden en erhvervskompetencegivende uddannelse kan man ikke modtage kontanthjælp. I stedet har man mulighed for at modtage uddannelseshjælp. Når man er på uddannelseshjælp forventes det, at man søger ind på uddannelser eller engagerer sig i at blive ”uddannelsesparat” (se længere nede på listen) i samarbejde med den kommune man bor i.

Dagpenge

Man har mulighed for at modtage dagpenge hvis man pludselig bliver arbejdsløs og er medlem af en A-kasse. Det er forskelligt fra A-kasse til A-kasse hvor meget og hvor længe man kan få dagpenge, men det er typisk over det dobbelte af kontanthjælpen og typisk i omkring to år. Hvis man ikke har fundet et job inden dagpengene udløber, så kommer man på kontanthjælp eller uddannelseshjælp, som staten betaler og stiller krav for. Ligesom for kontanthjælp og uddannelseshjælp, så stilles der krav til en for at modtage dagpenge. Man skal blandt andet søge jobs hos jobcenteret.

A-kasse

En A-kasse er en organisation der forsikrer imod arbejdsløshed, hvilken medlemmer betaler til at være en del af. Hvis uheldet så er ude, og man bliver arbejdsløs, så betaler A-kassen en sum penge over en vis periode.

SU

”Statens Uddannelsesstøtte” kan man modtage imens man er under uddannelse. Det er egentlig en investering i den danske befolknings uddannelse i håb om, at flere vil tage en uddannelse og besidde jobs i fremtiden.

Pension

Alle danske statsborgere får i øjeblikket folkepension i en alder af 67. Folkepensionen finansieres igennem skatten som danskerne betaler og udbetales af staten. Man kan også betale til en privat pension for at sikre sig økonomisk til alderdommen. Hvis det vurderes, at man ikke er i stand til, eller kan komme til at blive i stand til at opretholde et job, evt. på grund af psykiske eller fysiske handicap, så kan man modtage førtidspension. Denne betaler staten.

Ydelser

Ydelser anvendes i dette speciale som en fællesbetegnelse for alle ovenstående former for økonomisk støtte. For at beskrive omstændigheder der har effekt på flere former for økonomisk støtte anvendes begrebet ydelser, således at jeg ikke skal skrive ”kontanthjælp, uddannelseshjælp, dagpenge...” og så videre hver gang.

Arbejdsløs

Dette begreb anvender jeg til at beskrive en person i en hvilken som helst situation der ikke har et arbejde, ikke er under uddannelse og ikke er pensioneret.

Ledig

Dette begreb er et alternativ til *arbejdsløs*. Det anvendes ofte af de offentlige myndigheder i trit med policy, der i højere grad forsøger at få individet til at tage ansvar for sit eget liv.

Ydelsesmodtagere

Dette begreb anvender jeg til at beskrive personer der modtager ydelser. Det kan enten være kontanthjælp, uddannelseshjælp, dagpenge, SU eller pension etc. Hvis det er relevant at specificere den aktuelle ydelse der er tale om anvender jeg begreb som kontanthjælpsmodtager og uddannelseshjælpsmodtager og så videre.

Beskæftigelse

Beskæftigelse er simpelthen, som ordet siger, det man til hverdag beskæftiger sig med. Det kan være man har et arbejde, er under uddannelse eller er i aktivering etc.

Aktivering

Forklaret under *kontanthjælp*.

Uddannelsespålæg

Uddannelsespålæg er en anden måde at sige uddannelsestvang på. I det omfang man ønsker at modtage uddannelseshjælp, så er du tvunget til at forsøge at blive uddannelsesparat og begynde på en uddannelse. Staten pålægger alle unge arbejdsløse under 30 år at tage en uddannelse hvis de vil have uddannelseshjælp.

Uddannelsesparathed

Uddannelsesparathed er en faktor der måles hos alle der søger uddannelseshjælp. Alt afhængigt af om du vurderes som åbenlyst uddannelsesparat, uddannelsesparat eller aktivitetsparat, så er der forskellige krav fra staten for den uddannelseshjælp der ydes.

Kommunen

Danmark er geografisk delt op i kommuner. Det er kommunerne der er den udførende magt, så at sige, i dansk arbejdsløshedspolicy. Hvis man ønsker at søge uddannelseshjælp skal man melde sig arbejdsløs på kommunen, som så vurderer hvordan ens sag skal behandles.

Appendiks 2 – Interviewguide anvendt under fokusgruppeinterview

- Hvad er det første I tænker på, når jeg nævner UngeGuiden?
- Hvad er det første i tænker på, når jeg nævner uddannelse?
- Hvad optager jer mest, når det kommer til UngeGuiden og uddannelse? (Hvad interesserer I jer mest for, hvad bruger I mest tid på, hvad tænker/fokuserer I mest på? Etc.)
- Hvilke positive erfaringer/oplevelser har I med UngeGuiden?
- Hvilke positive erfaringer/oplevelser har I med uddannelse?
- Hvilke udfordringer og konflikter støder I på med UngeGuiden?
- Hvilke udfordringer og konflikter støder I på med uddannelse?
- Føler I jer anerkendte i jeres kontakt med UngeGuiden? (Bliver I mødt i øjenhøjde og med respekt?)

- Hvad vil det sige at være uddannelsesparat?
- Mener I, at I er uddannelsesparate?
- Hvis nej: Hvad skal der til for at blive det, og hvordan kan UngeGuiden hjælpe med dette?
- Hvis ja: Hvordan har UngeGuiden hjulpet jer til at blive det? Hvordan hjælper den fortsat?
- Hvad er de bedste forudsætninger for at blive uddannelsesparat, hvis man ikke er det? (Kan et ydre pres give indre motivation til at starte og gennemføre en uddannelse? Er et ydre pres for stressende/uretfærdigt? Etc.)
- Har I prøvet at falde fra en uddannelse? Hvorfor stoppede I? (Mangel på fællesskab, sociale forhindringer, mangel på tilknytning til uddannelsen etc.)

- Hvad tænker I om de nye regler for, at uddannelseshjælp (tidligere kontanthjælp) er lig SU, og at alle unge på uddannelseshjælp for pålæg om at starte uddannelse?
- Hvad tænker I om ministerens målsætning om, at 95% af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse?
- UngeGuiden tilbyder tre former for forløb. 5 dage, 3 uger og individuelle samtaler. Hvilke har I prøvet? Hvilken form foretrækker I personligt (hvis I har prøvet flere)? Hvad tror I virker bedst? Hvilke fordele og ulemper findes der?

(Afsluttende kommentarer – Er der noget I er kommet i tanke om ved de andre punkter. Er der andet I finder vigtigt at drøfte?)

(Hvis I skulle give 3 gode råd til UngeGuiden, hvordan ville de så lyde?)

(I er velkommen til at tage fat i mig, ringe eller maile, hvis der er nogle ting I har haft svært ved at sige i gruppen, eller der er noget I kommer i tanker om senere.)